

Participatieverslag

Omgevingsprogramma Groen in en om de kernen Pijnacker-Nootdorp

2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. DOELEN, DOELGROEPEN EN DATA PARTICIPATIE	4
2.1. DOEL.....	4
2.2. DOELGROEPEN	4
2.3. DATA	4
3. OVERZICHT COMMUNICATIEMIDDELEN	5
4. OVERZICHT PARTICIPATIEACTIVITEITEN	7
THEMABIJEENKOMST ‘NATUUR EN LANDSCHAP’	7
THEMABIJEENKOMST ‘SPELEN EN BEWEGEN’	10
THEMABIJEENKOMST ‘DIERENWELZIJN EN FAUNABEHEER’	13
VRAGENLIJST EN ACTIEDAGEN.....	15
5. TOT SLOT	18
BIJLAGE I – VERSLAG THEMABIJEENKOMST ‘NATUUR EN LANDSCHAP’	19
BIJLAGE II – VERSLAG BIJEENKOMST ‘DIERENWIJLZIJN EN FAUNABEHEER’	26
BIJLAGE III – ANALYSE VRAGENLIJST GROEN IN EN OM DE KERNEN	32

1. Inleiding

De gemeente Pijnacker-Nootdorp werkt aan het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen'. Dit is een toekomstplan over het groen in het binnen- en buitengebied.

Het omgevingsprogramma is één van de instrumenten onder de nieuwe Omgevingswet. Hierin worden maatregelen vastgelegd die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen' gaat over de onderwerpen natuur, recreatie, sport, spelen en dierenwelzijn. Deze onderwerpen gaan over de hele gemeente en hebben invloed op beheer, ontwikkeling en regelgeving. Daarom is het van belang om zoveel mogelijk inwoners en organisaties te betrekken bij het opstellen van het programma.

Van januari tot en met juli 2023 liep er een communicatie- en participatietraject. De participatieaanpak is gebaseerd op de kaderstellende notitie van het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen' (conceptversie 10 mei 2022). De kaderstellende notitie bevatte de inhoudelijke en procesmatige kaders die de gemeenteraad meegaf aan het college voor het opstellen van het omgevingsprogramma en het bijbehorende participatieproces op hoofdlijnen.

De voorbereiding en begeleiding van het communicatie- en participatietraject werd verzorgd door een extern bureau: Bureau Buhrs.

Leeswijzer Achtereenvolgens wordt in dit participatierapport beschreven:

- De opzet en doelen van de participatie (hoofdstuk 2);
- De ingezette communicatiemiddelen (hoofdstuk 3);
- De uitgevoerde participatieactiviteiten (hoofdstuk 4);
- De conclusie (hoofdstuk 5).

2. DOELEN, DOELGROEPEN EN DATA PARTICIPATIE

Het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen' legt keuzes vast voor het groenbeleid. Het is een concretisering van de omgevingsvisie. Participatie is hierbij een belangrijk onderdeel, omdat het een maatschappelijk belang van de gehele gemeente betreft. Het raakt alle inwoners en verschillende beleidsterreinen en uitvoeringsorganisaties. Het valt in de participatiecategorie 'midden-groot' omdat het wel iedereen raakt, maar de impact niet direct zichtbaar is. De uitwerking gebeurt namelijk in de omgevingsplannen.

2.1. DOEL

Het groenbeleid wordt vormgegeven met input vanuit de inwoners, (uitvoerings-)organisaties, ketenpartners, belangengroepen en interne collega's. Het uiteindelijke doel is dat zij zich voldoende herkennen en gehoord voelen in het groenbeleid van de gemeente. Door zicht te krijgen op de ideeën en belangen van de diverse partijen/groepen binnen de gemeente kunnen er prioriteiten gesteld worden en belangen worden afgewogen, zodat de ambities en maatregelen van het groenbeleid aansluiten op de wensen van de samenleving. Daarnaast wil de gemeente de samenwerking met uitvoeringspartijen (o.a. Staatsbosbeheer) bestendigen en verbeteren. Door het opstellen van het beleid in samenwerking met uitvoeringspartijen wordt het eigenaarschap over en de uitvoerbaarheid van het beleid verhoogd. Ook wil de gemeente interne collega's betrekken bij het opstellen van het groenbeleid. Om een integrale afweging te maken van ambities in het beleid van de gemeente is een gezamenlijke aanpak essentieel. De omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp 2030 vormt de basis voor de integrale afweging.

2.2. DOELGROEPEN

Dit participatietraject richtte zich op de volgende doelgroepen:

- Inwoners, waaronder georganiseerde bewonersgroepen en wijkplatformen en extra aandacht voor jongeren en ouderen.
  - o *Participatieniveau*: mee-weten en meedenken
Horen wat mensen belangrijk vinden (ophalen belangen, wensen en behoeften) en dit meenemen in de afweging van belangen.
- Uitvoeringsorganisaties
  - o *Participatieniveau*: mee-weten, meedenken en meewerken
Meenemen van de kennis en expertise op de verschillende beleidsthema's en over de uitvoerbaarheid van beleid.
- *Belangengroepen*
  - o *Participatieniveau*: mee-weten en meedenken
Horen wat de organisaties belangrijk vinden (belangen, wensen en behoeften ophalen) en meenemen in de afweging van belangen. Aanspreken op hun expertise op de beleidsthema's.
- *Interne collega's*
  - o *Participatieniveau*: mee-weten, meedenken en meewerken
Meenemen van de kennis en expertise van collega's bij het afwegen van belangen en het maken van keuzes. De integrale afweging vindt plaats in het ambtelijk proces. De stuurgroep kan als het moet besluiten nemen.

2.3. DATA

De data van de verschillende activiteiten waren als volgt:

• 24 januari 2023	Themabijeenkomst 'natuur en landschap'
• 13 maart 2023	Themabijeenkomst 'spelen en bewegen'
• 11 april 2023	Themabijeenkomst 'dierenwelzijn en faunabeheer'
• 19 juni t/m 30 juli 2023	Vragenlijst
• 24 juni, 28 juni & 19 juli 2023	Actiedagen in de dorpen

3. OVERZICHT COMMUNICATIEMIDDELEN

Om inwoners, ondernemers en andere stakeholders te informeren over de participatieactiviteiten zijn de volgende middelen ingezet:

Ansichtkaarten

Tijdens de actiedagen in de dorpen deelden we Ansichtkaarten uit, waarmee inwoners uitgenodigd werden om de vragenlijst online in te vullen. Inwoners konden hiervoor de QR-code scannen op de achterkant van de kaart. De Ansichtkaart was gedrukt op groeipapier: papier met bloemzaadjes. Na het invullen van de vragenlijst konden mensen de kaart planten en na verloop van tijd groeien er bloemen uit.

Voorkant Ansichtkaart

Achterkant Ansichtkaart

Nieuwsberichten

Er zijn nieuwsberichten geplaatst over de aanwezigheid van de gemeente op de markten tijdens de actiedagen. Er is een bericht geplaatst in Delft op Zondag en in het weekblad Telstar.

Directe mail organisaties en bewonersgroepen

Er is een directe mail uitgegaan naar een aantal organisaties en bewonersgroepen met de vraag om de vragenlijst in te vullen. Daarnaast zijn organisaties en bewonersgroepen direct benaderd met de uitnodiging voor de bijeenkomsten.

Intranet (interne berichtgeving)

Er is een bericht op Intranet gezet met de vraag of de medewerkers vanuit de gemeentelijke organisatie die woonachtig zijn in de gemeente de vragenlijst in wilden vullen.

Gemeentelijke sociale media

De gemeentelijke sociale media-kanalen Facebook, Instagram en LinkedIn zijn ingezet om aandacht te vragen voor de actiedagen in de wijk en om de inwoners uit te nodigen de enquête in te vullen. Er zijn een aantal berichten geplaatst en er is een gerichte campagne ingezet via Instagram en Facebook.

Facebook bericht (21 juni)

Herinneringsbericht via Facebook (3 juli)

Gemeentelijke website

Op de gemeentelijke website www.pijnacker-nootdorp.nl staat een projectpagina met informatie over het omgevingsprogramma groen. Ook konden mensen hier de vragenlijst invullen.

4. OVERZICHT PARTICIPATIEACTIVITEITEN

Om inwoners, ondernemers en andere stakeholders te betrekken bij de omgevingsvisie en ideeën en suggesties op te halen, zijn er verschillende participatieactiviteiten ingezet. Deze worden hieronder beschreven.

THEMABIJEENKOMST 'NATUUR EN LANDSCHAP'

Op 24 januari 2023 werd de eerste bijeenkomst georganiseerd, waarbij met inwonersvertegenwoordigers, belangengroepen en (uitvoerings)organisaties gekeken is naar welke belangen, kansen en bedreigingen er zijn bij thema's van het omgevingsprogramma.

Doel

Het doel van de bijeenkomst was enerzijds om te informeren over (de ambities van) het omgevingsprogramma en anderzijds om de mening en ideeën op te halen (mee-denken) over het groen binnen en buiten de kernen.

De inbreng uit de bijeenkomsten wordt uitgewerkt in een visiekaart waarin de belangen, wensen, verwachtingen, kennis en prioriteiten van de samenleving over groen in en om de kernen, zowel op de lange als korte termijn, zijn verwerkt. De visiekaart wordt uiteindelijk verwerkt in het concept-omgevingsprogramma.

Doelgroepen

Er waren 23 deelnemers vanuit de volgende organisaties aanwezig:

- Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, afdeling Delfland (inclusief paddenclub)
- Vereniging Natuur- en Milieubescherming Pijnacker
- Vogelwacht
- Wijkvereniging Pijnacker-Noord
- Gebruikersplatform Groenzoom
- Natuurmonumenten
- Milieuplatform
- Ondernemersvereniging Hoeve Oude Leede
- Burgerinitiatief
- Hoogheemraadschap van Delfland
- Bewonersvereniging Oude Leede
- Wijkvereniging Pijnacker-Zuid
- Staatsbosbeheer

Daarnaast waren er een aantal raadsleden aanwezig als toehoorder. Zij namen niet actief deel aan de thematafels.

Opzet

De bijeenkomst begon plenair, met een welkomstwoord door wethouder Peter Hennevanger en een presentatie over het omgevingsprogramma Groen gegeven door Sieward Tichelaar (adviseur ruimtelijk beleid).

Na de presentatie werden de aanwezigen gevraagd om na te denken over twee stellingen:

- **Stelling 1: De kwaliteit van het beheer van groen in Pijnacker-Nootdorp is prima in orde.**

Vrijwel alle aanwezigen waren het hier niet mee eens. Benoemd werd dat het niet gaat over of je iets mooi vindt, maar over de waarde die het groen met zich meebrengt. Bijvoorbeeld omdat het bijdraagt aan de biodiversiteit. Daarnaast werd gesteld dat er te weinig aandacht is voor ecologische verbindingen.

- **Stelling 2: Het openbaar groen moet overal zo natuurlijk mogelijk worden beheerd.**

Opvallend waren bijna alle aanwezigen het eens met deze stelling. Hoewel natuurlijk beheer op sommige plekken niet mogelijk is, werd benoemd dat de natuur niet 'in eigendom' van de gemeente is. 'Wij (burgers en bedrijven) hebben met elkaar de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen.'

Daarna gingen we in twee groepen uiteen om te praten over de thema's 'groen binnen de kernen' en 'groen buiten de kernen'. De deelnemers gaven, met behulp van een meegebrachte foto, aan wat zij de meest en minst waardevolle plek binnen en buiten de bebouwde kom vinden. Op verschillende kaarten konden zij vervolgens een groene sticker plakken op de voor hun meest waardevolle plek en een rode sticker op de minst waardevolle plek.

Onderstaand wordt een korte samenvatting van de resultaten weergegeven. Voor het volledige verslag zie bijlage I.

Resultaten themasessie 'Groen binnen de kernen'

Deelnemers gaven voorbeelden van hun meest waardevolle plek binnen de bebouwde kom. Een aantal benoemde voorbeelden: het wijkpark Tolhek, de groenzone van de Klapwijkseweg in Pijnacker, het wandelbos Laakweg, pluktuin bij Ackerswoude, de bloemrijke middenbermen van de Faunalaan in Keijzershof. Buurttuin Pijnacker-Noord en de ecologische zone in Emerald Delfgauw. Ook wordt het openbaar groen dat wordt onderhouden door bewoners in Delfgauw genoemd.

Daarnaast gaven deelnemers aan wat voor hun de minst waardevolle plek binnen de bebouwde kom is. Een aantal genoemde voorbeelden van plekken die nu al beton/stenig worden ervaren: de Gantellaan in Pijnacker, het industrieterrein Heron en het winkelcentrum in Delfgauw.

Ook wordt benoemd dat het jammer is dat veel particulieren (in Ackerswoude) bij het renoveren van hun tuin kiezen voor tegels en kunstgras. Ook wordt door meerdere aanwezigen de Floralaan in Keijzershof benoemd. Daar staan wel wat bomen, maar is weinig diversiteit aan groen. Ook ligt de groenstrook vaak vol met afval en hondenpoep.

De deelnemers gaven daarnaast een aantal algemene aandachtspunten mee. Een aantal voorbeelden:

- Het is van belang dat kinderen meer in aanraking met groen komen. Daar kan educatie via scholen bijvoorbeeld aan bijdragen. Daarnaast zou een natuurspeeltuin een goede toevoeging kunnen zijn voor Pijnacker.
- Het is belangrijk om als gemeente het goede voorbeeld te geven.
- Door meerdere aanwezigen werd benoemd dat de groene dooradering versterkt moet worden. Er moet meer structuur komen in de verbinding van ecologische zones.
- Benadrukt wordt om op plekken waar natuurlijk wordt beheerd, te communiceren dat het een bewuste keuze is om de natuur daar meer haar gang te laten gaan.
- Benoemd wordt om niet alleen na te denken over de grote lijnen, maar ook over de kleine vierkante meters. Plaats bijvoorbeeld her en der bloembommetjes.
- Het is belangrijk om het water niet te vergeten. Het water is ook heel belangrijk om hittestress te verminderen. We moeten ook nadenken over hoe we de waterkwaliteit kunnen verbeteren.

Resultaten themasessie 'Groen buiten de kernen'

Ook tijdens het gesprek over het groen buiten de kernen gaven deelnemers aan wat hun meest waardevolle plek is buiten de bebouwde kom. Een aantal genoemde voorbeelden: De Groenzoom, Bieslandse Bos, Delftse Hout, Zuidpolder, Lepelaarsplassen, Ackerdijkse plassen en Dobbeplass.

Daarnaast gaven deelnemers aan wat voor hun de minst waardevolle plek buiten de bebouwde kom is. Een aantal genoemde voorbeelden: de Groen Blauwe Slinger (was een goed concept, wat niet gerealiseerd is) en Oude Leede achter de Bergboezem (industrie, lichtvervuiling). Verder werd veelal benoemd dat de ecologische verbindingen niet overal afdoende zijn. De samenhang tussen gebieden mist. Er is een versnippering door de A12 en het spoor. Ook ontbreekt de ecologische verbinding tussen de Noord- en Zuidpolder.

De deelnemers gaven daarnaast een aantal algemene aandachtspunten mee. Een aantal genoemde voorbeelden:

- Het is van belang om mensen te stimuleren om met kleine ingrepen de natuur te ondersteunen, zoals door het planten van bloemen of het bouwen van insectenhôtels.
- Denk na over de ecologische verbindingen. Ook voor de dieren die er leven. Dit geldt ook voor waterverbindingen. Een natuurnetwerk gaat niet alleen over verbinding over land, maar ook over water.
- Denk ook na over het tegengaan van lichtvervuiling. De verlichting van bijvoorbeeld de Metropolitane Fietsroutes is nadelig voor de natuur.

THEMABIJENKOMST 'SPELEN EN BEWEGEN'

Op 13 maart 2023 vond de tweede themabijeenkomst plaatst. Deze bijeenkomst stond in het teken van 'spelen en bewegen'.

Doel

Het doel van de bijeenkomst was gericht bij een aantal organisaties de mening en ideeën op te halen (mee-denken) over de onderwerpen 'spelen en bewegen'.

Doelgroep

Er waren vertegenwoordigers vanuit de volgende organisaties aanwezig:

- Zoetermeerse Kano Vereniging De Sprinters
- Bewonersvereniging Pijnacker-Noord
- Milieuplatform
- Mountainbikevereniging 'Tourclub Pijnacker'
- Ouderenvereniging
- Stichting sportief wandelen

Daarnaast waren er twee raadsleden aanwezig als toehoorder. Zij namen niet inhoudelijk deel aan de thematafels.

Opzet

De organisaties waren uitgenodigd voor een één-op-één gesprek met een projectteamlid (Seward Tichelaar, Moniek Wibier of Kees van Wijk). We werkten met twee tijdsloten van 20 minuten. Er is bewust gekozen voor de vorm van persoonlijke diepte-gesprekken, omdat het ging om specifieke organisaties, met uiteenlopende belangen. Eenzelfde opzet als de eerste bijeenkomst, waarbij juist alle organisaties en belangen samen aan tafel zaten, was daardoor niet wenselijk.

Er stonden panelen met kaarten in de gang die de aanwezigen voor of na de gesprekken konden bekijken. Tijdens de gesprekken is op constructieve wijze een aantal wensen en zorgen geuit.

Resultaten

Van de individuele gesprekken zijn aparte verslagen gemaakt. Deze zijn gedeeld met de aanwezigen. Onderstaand wordt een korte samenvatting per gesprek gegeven.

Kanovereniging De Sprinters

Een recreant die gaat kanoën, kajakken of suppen heeft een route nodig van minimaal 5 tot 10 kilometer. Het is namelijk gebruikelijk om 2 à 3 uur onderweg te zijn. In De Groenzoom is een route van ongeveer 14km uitgezet. Deze route is ook voor beginners en kinderen goed bruikbaar en voorzien van bebording. Er zijn echter twee knelpunten in De Groenzoom:

- o De meeste kanosteigers zijn te hoog, waardoor het in- en uitstappen niet goed mogelijk is. Hierdoor wordt het lastiger om onderweg te rusten. De gewenste hoogte tussen het waterpeil en de steiger is ongeveer 25cm. De steiger achter Meerweg 37 voldoet aan deze norm, maar alle andere steigers niet. Het probleem kan mogelijk eenvoudig worden opgelost, door voor de steiger een instapplan te bevestigen met een breedte van 60cm en een lengte van ongeveer 2 meter.
- o De stuw bij de N470 tussen de polders in Pijnacker en Lansingerland is een lastig obstakel. Dit kan worden opgelost door aan weerszijden een steiger te maken, zodat je kan uitstappen en de kano over de stuw kan tillen.

Verder wordt er vanuit de gebruikers meerwaarde gezien in de geplande onderdoorgang onder de Molenlaan in Pijnacker. De aantrekkelijkheid van de route wordt niet alleen door de lengte

bepaald, maar ook door de mogelijkheid om rondjes te maken en door verschillende type vaarten te varen. Ook kan de parkeerplaats op deze locatie dienen als opstappunt.

Bewonersvereniging Pijnacker-Noord

De bewonersvereniging gaf een concreet aantal aandachtspunten mee:

- De huidige speelplekken in Pijnacker-Noord zijn vooral ingericht voor kinderen tot 7 à 8 jaar. De vereniging pleit voor voorzieningen voor de oudere jeugd (12 jaar en ouder). Bijvoorbeeld een multifunctionele inrichting in het midden van de speelplaats, zodat je daar van alles kunt doen. Hiervoor is groen asfalt goed bruikbaar.
- Op het huidige speelveld bij de Thorbeckelaan is te weinig te doen. Het voetbalveld is onbruikbaar door de vele molshopen. Bovendien is het veld altijd nat.
- Bij de speelplek op de hoek bij de Goudenregensingel is de voetbalplek niet goed ingericht. Het is te klein en ovaal.
- Er is behoefte aan meer speelvoorzieningen in het aan Pijnacker-Noord grenzende Balijbos.
- Noord is nu een redelijk groene wijk, maar er is overlast van hondenpoep. Het kan helpen om meer afvalbakken te plaatsen.
- De rand tegen het Balijbos schijnt chaotisch, met veel brandnetels, te zijn.
- De verdwijning van het groen bij de herontwikkeling van nieuwe scholen is een aandachtspunt. In de nieuwe situatie kunnen kinderen alleen op tegels spelen.

Milieuplatform

Het Milieuplatform gaf een aantal concrete aandachtspunten mee:

- Benut de gebiedsvisie Buytenhout, die is opgeleverd als input voor de omgevingsvisie. Deze biedt vele aanknopingspunten om spelen en bewegen aantrekkelijker te maken op het grondgebied van Pijnacker-Nootdorp en Delft.
- Waterpartijen geven een extra dimensie aan de beleving van groen en natuur. Het geheel hoort uit te nodigen om 'naar buiten te gaan' en te genieten.
- Het creëren van een woonomgeving, die uitnodigt tot spelen en bewegen, is niet alleen een taak van de gemeente. Ook inwoners kunnen daaraan een waardevolle bijdrage leveren. Bijvoorbeeld door het 'vergroenen' van hun tuinen of het 'adopter' van delen van het openbaar groen in de wijken. Breidt de groene zones uit tot in, tussen en rond onze vier woonkernen, bedrijfsterreinen en openbare terreinen. Zo bevordert je ecologische samenhang en zorg je dat inwoners door de gemeente kunnen wandelen en fietsen in het groen.
- Zorg in natuur- en groengebieden voor permanente en tijdelijke stiltegebieden. 'Stiltegoed' in het Bieslandse Bos is daarvan een goed voorbeeld.

Mountainbikevereniging

De mountainbikevereniging heeft een initiatief neergelegd voor de aanleg van een mountainbikeroute van 30 tot 50 kilometer rond de kern Pijnacker. De route loopt door het gebied van meerdere beheerders. Daarom is de route in twee delen gesplitst:

- Een zuidelijk deel, dat vrijwel geheel over grond van de gemeente Pijnacker-Nootdorp (en een stukje Lansingerland) loopt. Voor dit gedeelte (De Groenzoom, Oude Leede en Ruyven) is samen met de gemeente een gedetailleerde uitwerking gemaakt. De uitwerking is voor advies voorgelegd aan het Gebruikersplatform Groenzoom.
- Een noordelijke deel (Balijbos en Bieslandsebos), dat grotendeels door het beheergebied van Staatsbosbeheer loopt. De initiatiefnemers zijn in gesprek met Staatsbosbeheer over de uitwerking en het opnemen van de route in het Ontwikkelplan voor Buytenhout dat momenteel wordt opgesteld.

Op 9 april en 19 juni 2023 vonden er opvolgende overleggen plaats tussen de initiatiefnemers en de gemeente om de stand van zaken te bespreken.

Ouderenvereniging

De ouderenvereniging gaf een aantal concrete aandachtspunten mee:

- Een openbare ruimte met aantrekkelijke en veilige wandelroutes nodigt uit tot bewegen en het leggen van sociale contacten. Denk bij het realiseren van nieuwe woonruimten voor senioren aan een openbare ruimte met zit- en ontmoetingsplekken, die uitnodigen om te bewegen.
- Probeer de sociale structuur in de wijk te verstevigen, met mogelijkheden voor verbinding tussen leeftijdsgroepen.
- Zorg ook voor meer rustpunten in het buitengebied. Bijvoorbeeld, in De Groenzoom is het jammer dat er geen bankjes staan.
- Zorg voor voldoende openbare toiletvoorzieningen. Niemand hoort zich beperkt te voelen in zijn bewegingsvrijheid vanwege het ontbreken van openbare toiletten.
- Kijk als gemeente samen met de oudere inwoners per wijk naar welke verkeersonveilige en minder toegankelijke situaties er in de woonomgeving zijn. Houd daarnaast bij de (her)inrichting van de openbare ruimte, wegen en voet- en zebrapaden rekening met een toenemend gebruik door ouderen met rollators en scootmobielen.
- Denk bij het realiseren van nieuwe seniorenwoningen en -appartementen na over de nabijheid van voorzieningen (winkels, welzijns- en zorgvoorzieningen en openbaar vervoer).

Stichting Sportief Wandelen

De stichting gaf een aantal concrete aandachtspunten mee:

- In de Balij-Bieslandsebos is sprake van achterstallig beheer. Dit heeft er mee te maken dat Staatsbosbeheer vaak onvoldoende geld heeft. De paden zijn destijds aangelegd met één meter in de breedte. Nu zijn de paden dichtgegroeid, waardoor het geitenpaadjes zijn geworden. Zelfs in het net aangelegde Wandelbos zijn de paden al aan het dichtgroeien. Dit is onwenselijk. Ouderen willen namelijk vaak naast elkaar lopen.
- Houd rekening met de verschillende gebruikers van de buitengebieden. In en rondom de Dobbepas zijn verschillende sportgroepen bezig, zoals bootcamp, personal training en hardlooptroepen. Er is een breed gedragen wens voor meer voorzieningen, zoals (natuurlijke) fitnessvoorzieningen. Denk aan bijvoorbeeld staptiegels of rioolbuizen, die door bootcampers gebruikt worden.
- Naar de heuvel, destijds aangelegd voor de veldrit, lag vroeger een bruggetje. Jammer dat Staatsbosbeheer dit heeft weggehaald. De brug zou goed gebruikt kunnen worden en het onderhoud is minimaal.
- Een ander idee is het plaatsen van crosstraining toestellen. Bijvoorbeeld naast restaurant Buytenhout.
- Daarnaast zou met beperkte middelen iets kunnen worden gedaan aan de skeelerbaan. Bijvoorbeeld het plaatsen van staptiegels op de rechte lijn, het asfalt kleuren of cirkels maken waar mensen in kunnen springen.
- Ook zou je looppladders en fietsnietjes kunnen plaatsen, die gebruikt kunnen worden voor oefeningen.
- Een ander idee is om rondom de Dobbepas een Coopertestparcours (van 3500m) te maken. Hier zijn eenvoudige middelen voor nodig, zoals houten paaltjes met getallen. Dit kan ook goed bij de skeelerbaan. Bij Delftse Hout ligt er een voorbeeld zo'n parcours.
- In het Wandelbos is een speelplek bedacht. Deze is alleen niet opgehoogd, waardoor het vaak te nat is om te gebruiken. Ook zijn er boomstammen neergelegd, maar die zijn onbruikbaar in de zomer door de brandnetels.

THEMABIJEENKOMST 'DIERENWELZIJN EN FAUNABEHEER'

Op 11 april 2023 vond de derde en laatste themabijeenkomst plaats. Deze bijeenkomst stond in het teken van 'dierenwelzijn en faunabeheer'.

Doel

Het doel van de bijeenkomst was om gericht bij een aantal organisaties de mening en ideeën op te halen (mee-denken) over de onderwerpen 'dierenwelzijn' en 'faunabeheer'.

Doelgroep

Er waren vertegenwoordigers vanuit de volgende organisaties aanwezig:

- Hippisch Centrum Nootdorp
- Stichting Dierenhospitaal en Ambulancedienst Den Haag
- Blauw Gele Vendel
- Haagse vogelbescherming
- Dierenpension & Hondenschool
- NMP
- Beheer en Schade voor ondernemingsvereniging Noukoop
- Loonbedrijf van de Sande

Daarnaast was er een aantal raadsleden aanwezig als toehoorder. Zij namen niet actief deel aan de thematafels.

Opzet

De bijeenkomst begon plenair, met een kort welkomstwoord door Sieward Tichelaar (adviseur ruimtelijk beleid) en Marinka van Vliet (participatieadviseur Bureau Buhrs).

Vervolgens gingen we in twee themasessies uiteen. Eén themasessie ging over Dierenwelzijn en de andere over Faunabeheer. We voerden het gesprek aan de hand van drie (vraag)stellingen per themasessie. Onderstaand wordt een korte samenvatting van de resultaten weergegeven. Voor het volledige verslag zie bijlage II.

Resultaten themasessie Dierenwelzijn

Stelling 1: het gemeentelijke beleid voor dierenwelzijn moet alleen gaan over huisdieren en vee. Niet over wilde dieren.

De dierenambulance gaf aan ook verantwoordelijk te zijn voor wilde dieren en geen onnodig leed te willen. Wilde dieren komen in de problemen door mensen.

Het Hippisch Centrum Nootdorp benadrukt dat wilde dieren en huisdieren of vee een relatie met elkaar hebben. Kievieten verdwijnen door katten en vossen kunnen op kippen afkomen. Zij zien het als de verantwoordelijkheid van de gemeente om wilde dieren te beheersen.

De Haagse Vogelbescherming antwoordde dat het landelijk beleid geen onderscheid maakt tussen huisdieren, vee of wilde dieren. Dus de gemeente zou dat ook niet moeten doen. Het is de taak van de gemeente om zich te ontfemen over het welzijn van wilde dieren. Bijvoorbeeld in het stedelijk gebied: om nesten te beschermen, moet je in bepaalde periodes niet maaien.

Het Dierenpension en Hondenschool voegden toe dat het belangrijk is om goed te zijn voor alle dieren.

Stelling 2: over het algemeen gaat het goed met het dierenwelzijn in de gemeente.

Het Hippisch Centrum Nootdorp gaf aan dat het in principe goed gaat met het dierenwelzijn in de gemeente, maar er zijn ook verbeterpunten. Ze benoemden als voorbeeld dat zij geen schuilplekken kunnen plaatsen door beleid van de gemeente, terwijl paarden 12 uur per dag in een weiland staan en daar dus wel behoefte aan hebben. Daarnaast benadrukken ze het belang om voor balans te zorgen. Voor verschillende dieren wordt de ruimte steeds beperkter. Dan moeten we ook meer beheersen in open groengebieden.

De Blauwgele Vendel onderstreepte het probleem van gebrek aan land. Voor het welzijn van paarden wil je dat ze naar buiten kunnen, maar een tekort aan land vormt daarin een obstakel.

De Haagse Vogelbescherming benoemde dat andere gemeenten een voorbeeld kunnen aannemen van Pijnacker-Nootdorp gezien het feit dat de gemeente een nota dierenwelzijn heeft. Natuurlijk kun je op detailniveau verbeteringen doorvoeren, maar over het algemeen vinden zij het dierenwelzijn in onze gemeente goed. Als aandachtspunten benoemden ze dat een vuurwerkverbod goed zou zijn voor het dierenwelzijn. En dat er gericht per gebied naar de gebruiker gekeken kan worden.

De Dierenambulance hoort weinig uit Pijnacker-Nootdorp en dat is over het algemeen een teken dat het goed gaat.

Het Dierenpension en Hondenschool benoemde dat op weinig plekken honden los mogen lopen. Er is vanuit hondeneigenaren behoefte aan meer plekken waar dit mogelijk is.

Vraag 1: wat is er nodig om dierenwelzijn in de gemeente te borgen en mogelijk te verbeteren? En wat is daarin de rol van de gemeente?

Hippisch Centrum Nootdorp benadrukte om de processen meer te laten mee werken en vlotter en praktischer te handelen als gemeente.

De Dierenambulance kaartte de financiële worsteling aan van organisaties die zorgen voor dieren zonder eigenaren =. Deze organisaties verdienen niks, of draaien zelfs verlies. Het is belangrijk dat zij een realistische vergoeding van de gemeente ontvangen.

Vraag 2: wat moet meegenomen worden in het omgevingsprogramma groen.

Een aantal algemene reacties die gegeven zijn:

- Geef meer voorlichting. Bijvoorbeeld: 'van elke 9 cent per inwoner per jaar, kunnen we een zoveel vogels redden.' Of: 'in juli zien we een golf aan pubervogels die zelfstandig moeten worden. Als je ze twee dagen met rust laat, dan vliegen ze uit. In deze tijd is er geen reden tot 'redden'. Geef ook meer voorlichting op scholen over hoe je met dieren omgaat.
- Het is belangrijk om een beleidsmedewerker te hebben voor dierenwelzijn.
- Denk na over regelgeving voor katten. Zij lopen buiten vrij rond. Het chippen van alle katten is al een stap in de goede richting.

Resultaten themasessie Faunabeheer

Vraag 1: is het nemen van maatregelen voor faunabeheer in Pijnacker-Nootdorp nodig? Zo ja, wat willen we ermee bereiken?

De mening dat het nemen van maatregelen voor faunabeheer in Pijnacker-Nootdorp nodig is, wordt gedeeld. Hiervoor worden een aantal redenen genoemd:

- In verband met hygiëne en volksgezondheid.
- Ter voorkoming van schade in verband met de bruikbaarheid van terreinen en gebieden, zoals bij het spoor, bij gewassen, in zwembad of bij sportterreinen.
- Ter voorkoming van overlast en onveiligheid door teveel dieren. Bijvoorbeeld rondom de luchthaven Rotterdam – The Hague Airport, in het verkeer of op het water.
- Ter bescherming van de biodiversiteit en natuurontwikkeling.

Vraag 2: Voor welke fauna kunnen faunabeheermaatregelen nodig zijn?

Er worden een aantal dieren opgenoemd voor wie faunabeheermaatregelen nodig kunnen zijn:

- Ganzen (overwinteraars, zomerganzen en/of exoten zoals de Canadese Gans en Nijlgans gedurende het hele jaar);
- Rivierkreeften;
- Muskusratten;
- Wespen/hommels/bijen;
- Ratten en muizen;
- Predatoren zoals vossen en kraaien;
- Kauwen;
- Mieren;
- Eikenprocessierups

Vraag 3: Welke gebieden zijn faunabeheermaatregelen nodig?

Benoemd wordt dat de gebruiksdoelen van een gebied de noodzaak voor het nemen van maatregelen en het soort maatregel bepalen. Belangrijk om te realiseren is dat er vaak sprake is van “communicerende vaten”. Het is daarom goed om te leren van ervaringen elders. Daarnaast is het belangrijk om goed te monitoren wat de invloed van de maatregel is.

In een aantal woonwijken en buitengebieden wordt de aanwezigheid van grote aantallen ganzen benoemd als veroorzaker van schade en overlast.

Vraag 4: hoe kunnen we ervoor zorgen dat bij het nemen van faunabeheermaatregelen met zorg voor dierenwelzijn wordt gehandeld. Welke maatregelen zijn passend?

Voor het beheer van ganzen binnen de bebouwde kom, kunnen een aantal beheerinstrumenten ingezet worden. Denk aan: nestbehandeling (het leeghalen van nesten), vangen en doden of beheer door afschot. Benoemd wordt dat voor het beheer van ganzen op andere plekken (zoals in Rijswijk) met succes aan nestbehandeling is gedaan. Ook in woonwijken.

Voor het bepalen van de passende maatregel, zou een escalatieladder kunnen worden gemaakt. Bijvoorbeeld:

1. Inrichtingsmaatregelen door natuurlijke bestrijding.
2. Afscherpende maatregelen.
3. Verjagen/verplaatsen van overlastgevers.
4. Populatiebeheer door nestbeheer (het leeghalen van nesten).
5. Populatiebeheer door schadebestrijding door afschot.

VRAGENLIJST EN ACTIEDAGEN

Om de meningen en ideeën van inwoners breed op te halen, stond van 19 juni t/m 30 juli een vragenlijst uit. Inwoners werden hiermee geraadpleegd op de onderwerpen voor het omgevingsprogramma. De vragen gingen over het openbaar groen in de eigen woonwijk, voorzieningen om te spelen, te bewegen en te verblijven in de eigen woonwijk, het groen buiten de bebouwde kom en dieren en dierenwelzijn.

Verspreiding

De vragenlijst is zowel digitaal als fysiek verspreid. De vragenlijst is online uitgezet via de kanalen van de gemeente (sociale media, website). Daarnaast is er een bericht geplaatst in de Telstar en Delft op Zondag. Ook zijn een aantal organisaties en bewonersgroepen direct gemailld met de vraag of zij de vragenlijst in wilden vullen. Ten slotte is er een bericht op Intranet gevraagd, met de vraag of collega's woonachtig in de gemeente de vragenlijst wilden invullen.

Ook zijn er bij de SWOP locaties De Kiezel in Delfgauw en Keijzershof in Pijnacker met ouderen papieren versies van de vragenlijst met mensen ingevuld.

Om meer jongeren te bereiken is netwerkpaneling ingezet: een methode waarbij jongeren ingezet worden om de vragenlijst onder hun leeftijdgenoten in hun eigen netwerk te verspreiden.

Actiedagen in de dorpen

We gingen actief de dorpen in om inwoners op te zoeken. Op zaterdag 24 en woensdag 28 juni en woensdag 19 juli 2023 stond de gemeente op meerdere plekken in de Pijnacker-Nootdorp met als doel om inwoners te informeren over de vragenlijst en hen aan te moedigen deze in te vullen.

Op zaterdag 24 juni stonden we op in de ochtend op de weekmarkt in Delfgauw en in de middag op de jaarmarkt in Pijnacker. Op woensdag 28 juni en woensdag 19 juli stonden we in de ochtend op de weekmarkt Pijnacker Centrum, in de middag bij de weekmarkt Nootdorp Parade en aan het einde van de dag bij De Dobbeplas. Inwoners konden de vragenlijst ter plekke online op een tablet invullen. Daarnaast deelden we ansichtkaarten op groeipapier uit, met een QR-code die direct naar de vragenlijst leidde, zodat mensen deze op een later moment konden invullen.

Om meer jongeren te bereiken zijn we naar sportlocatie Studio Sansi geweest om de ansichtkaarten de uit te delen.

Respondenten

De vragenlijst bestond uit 10 vragen. Inwoners kregen 6 weken de tijd om de vragenlijst in te vullen. De input opgehaald met de vragenlijst geeft een beeld van hoe inwoners van Pijnacker-Nootdorp denken over het groen in de eigen woonwijk, de voorzieningen om te spelen, bewegen en verblijven in de eigen woonwijk, het groen in de buitengebieden en dieren en dierenwelzijn.

In totaal hebben 1251 de vragenlijst ingevuld. Echter, niet iedereen heeft de vragenlijst volledig ingevuld. De analyse is daarom per vraag uitgevoerd. Dat wil zeggen: de analyse is uitgevoerd per vraag, met het aantal respondenten die de betreffende vraag heeft ingevuld.

De grootste groep respondenten valt binnen de leeftijdscategorie '46 t/m 66 jaar', gevolgd door de leeftijdsgroepen 28 t/m 45 jaar en 67 jaar en ouder. Dit is, gezien de demografische samenstelling van de gemeente, geen verrassende uitkomst.

De meeste respondenten komen uit Pijnacker, gevolgd door Nootdorp. Dit zijn tevens de kernen met de meeste inwoners binnen de gemeente.

Onderstaand wordt de samenvatting van de resultaten van de vragenlijst weergegeven. Voor de volledige analyse zie Bijlage III.

Resultaten (samenvatting)

Openbaar groen in de eigen woonwijk

Over het algemeen zijn inwoners tevreden over het groen in de wijk. Met name over de aanwezigheid van voldoende groen, voldoende bomen, de inrichting en het onderhoud zijn de meesten tevreden. Over of het groen natuurlijker onderhouden moet worden, bestaat meer verdeeldheid.

Uit de open antwoorden blijkt dat de meeste respondenten de komst van meer groen in de wijk verwelkomen. Niet alleen om esthetische redenen, maar ook ten behoeve van de biodiversiteit vinden mensen dit belangrijk. Opvallend is de verdeeldheid over wat goed onderhoud betekent. Enerzijds zijn respondenten van mening dat er meer aan onderhoud gedaan moet worden. Anderzijds benoemen veel respondenten dat er juist minder gemaaid moet worden, met name in broedtijd.

Voorzieningen in de eigen wijk

De meeste respondenten zijn van mening dat er genoeg speelplekken voor kinderen tot 12 jaar zijn en voorzieningen voor volwassenen en ouderen in de woonwijk. Wat betreft de voorzieningen voor jongeren is er meer verdeeldheid onder de respondenten. Ook uit de open antwoorden blijkt dat er voor de oudere jeugd weinig te doen is. Daarnaast wordt vooral de wens voor meer bankjes geuit.

Het groene buitengebied

De meeste respondenten gebruiken het buitengebied om te wandelen of te fietsen. Bijna de helft van de respondenten geeft aan drie keer per week of vaker gebruik te maken van het buitengebied. Over het algemeen zijn de meeste respondenten tevreden over de aanwezigheid

van voldoende natuur, de toegankelijkheid, de mogelijkheid om te recreëren en de aanwezigheid van voldoende rust in het buitengebied. De meeste reacties vanuit de open antwoorden gaan over de wens voor meer groen, of het in stand houden van de huidige natuurgebieden.

Dieren en dierenwelzijn

De meeste respondenten zijn van mening dat er voldoende voorzieningen en opvanglocaties voor huisdieren zijn. Over of er genoeg ruimte is voor dieren in het wild zijn de meningen meer verdeeld. Dit zijn bovendien onderwerpen waar niet iedereen kennis over heeft. Ook hier gaan de meeste open antwoorden over het belang van genoeg groen, om de wilde dieren die er nog wel zijn een kans te geven. Er wordt meermaals gewaarschuwd dat niet al het groen moet wijken voor woningbouw. Ook het belang van diversiteit aan groen wordt vaak onderstreept, om de overlevingskansen van insecten en andere dieren te vergroten. Daarnaast wordt het belang van ecologische verbindingen veelvuldig onderstreept, zodat dieren kunnen migreren.

Ook laten de open antwoorden de verdeeldheid tussen hondeneigenaren en niet-hondeneigenaren zien als het gaat om het loslopen van honden. Hondeneigenaren willen meer plekken waar hun hond vrij los kan lopen, terwijl niet-hondenliefhebbers juist vinden dat er te veel honden los lopen, ook op plekken waar het eigenlijk niet is toegestaan.

5. TOT SLOT

De gemeente is bezig met de uitwerking van het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen'. Dit programma bevat onderwerpen die gaan over de gehele gemeente en heeft doorwerking op beheer, ontwikkeling en regelgeving. Gezien de impact van het omgevingsprogramma op de fysieke leefomgeving, is het van belang om zoveel mogelijk inwoners, organisaties en andere belanghebbenden te betrekken bij het opstellen.

Daarom liep van januari tot en met juli 2023 een communicatie- en participatietraject. Tijdens drie verdiepende avonden is gesproken met verschillende organisaties over 'natuur en landschap', 'spelen en bewegen' en 'dierenwelzijn en faunabeheer'. Om breed in de gemeente op te halen hoe inwoners denken over het groen in de wijken en het buitengebied, voorzieningen in de wijk en dieren en dierenwelzijn in de gemeente is een vragenlijst uitgezet. De vragenlijst is door meer dan duizend respondenten volledig ingevuld. Dit laat zien dat er een hoge mate van betrokkenheid is onder inwoners bij het thema's uit het omgevingsprogramma.

De resultaten uit de participatieactiviteiten geven een waardevol beeld van hoe inwoners en organisaties aankijken tegen natuur, recreatie, sport, spelen en dierenwelzijn in de gemeente. De inbreng is meegenomen bij het opstellen van het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen'. Op deze wijze sluit de koers die de gemeente uitzet aan op wat inwoners en organisaties belangrijk vinden.

De participatie is hiermee niet afgerond. In Q1 van 2024 volgen nieuwe bijeenkomsten, waarin de resultaten van de participatie teruggelegd worden aan de doelgroepen.

BIJLAGE I – VERSLAG THEMABIJEENKOMST 'NATUUR EN LANDSCHAP'

Datum: 24 januari 2023

Tijd: 19:30 – 21:00 uur

Locatie: De Acker, Park Berkenoord 2 (Pijnacker)

In 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Eén van de instrumenten onder deze nieuwe wet is het omgevingsprogramma, dat wordt opgesteld voor een bepaald thema of gebied. Hierin worden maatregelen vastgelegd die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

De gemeente start met de uitwerking van het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen'. Dit programma bevat onderwerpen die gaan over de gehele gemeente en heeft doorwerking op beheer, ontwikkeling en regelgeving. Voor onderwerpen zoals natuur, recreatie en dierenwelzijn bestaat in onze gemeente een grote betrokkenheid van diverse groepen. Daarom wil de gemeente zoveel mogelijk inwoners en andere belanghebbenden betrekken bij het opstellen van het omgevingsprogramma.

Dit is de eerste bijeenkomst uit een reeks van drie, waarbij we met inwoners, vertegenwoordigers, belangengroepen en (uitvoerings)organisaties kijken naar welke belangen, kansen en bedreigingen er zijn bij de thema's van het omgevingsprogramma. In februari en maart volgen nog twee bijeenkomsten over 'dierenwelzijn' en 'spelen, recreatie en bewegen'. De bijeenkomsten zijn een voorbereiding op het brede participatietraject dat van start gaat met een vragenlijst.

Er waren 23 deelnemers vanuit de volgende organisaties aanwezig:

- Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, afdeling Delfland (inclusief paddenclub)
- Vereniging Natuur- en Milieubescherming Pijnacker
- Vogelwacht
- Wijkvereniging Pijnacker-Noord
- Gebruikersplatform Groenzoom
- Natuurmonumenten
- Milieuplatform
- Ondernemersvereniging Hoeve Oude Leede
- Burgerinitiatief
- Hoogheemraadschap van Delfland
- Bewonersvereniging Oude Leede
- Wijkvereniging Pijnacker-Zuid
- Staatsbosbeheer

Daarnaast waren er een aantal raadsleden aanwezig als toehoorder. Zij namen niet actief deel aan de thematafels. Bureau Buhrs begeleidde de bijeenkomst.

De inbreng uit de bijeenkomsten wordt uitgewerkt in, in elk geval een visiekaart waarin de belangen, wensen, verwachtingen, kennis en prioriteiten van de samenleving over groen in en om de kernen, zowel op de lange als korte termijn, zijn verwerkt. De concept visiekaart wordt tijdens expertmeetings teruggelield aan de deelnemers. De opbrengsten worden verwerkt in het concept omgevingsprogramma, dat uiteindelijk nog een formele inspraakprocedure doorloopt.

Plenaire start

De bijeenkomst begon plenair, met een welkomstwoord door wethouder Peter Hennevanger en een presentatie over het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen' gegeven door Seward Tichelaar (adviseur ruimtelijk beleid). Het omgevingsprogramma Groen is een uitwerking

van de omgevingsvisie. Hierin worden maatregelen vastgelegd die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving. De ambitie van het omgevingsprogramma is onder andere:

- Gevarieerde beplanting passend bij de wijk;
- Bomen voor schaduwrijke plekken en CO2 opname;
- Een ecologisch beheerd lokaal natuurnetwerk;
- Aantrekkelijke beplanting voor vogels, vlinders en bijen;
- Verbetering van het ecosysteem;
- Afwisselend landschap.

Het omgevingsprogramma bevat maatregelen, van beleidsregels tot financiële instrumenten en van uitvoeringsmaatregelen tot communicatie, waarbij de samenleving wordt gestimuleerd om mee te werken aan de realisatie van deze ambities.

Stellingen

Na de presentatie werden de aanwezigen gevraagd om na te denken over twee stellingen:

Stelling 1: De kwaliteit van het beheer van groen in Pijnacker-Nootdorp is prima in orde.

Vrijwel alle aanwezigen zijn het hier niet mee eens. Benoemd wordt dat het niet gaat over of je iets mooi vindt, maar over de waarde die het groen met zich meebrengt. Bijvoorbeeld omdat het bijdraagt aan de biodiversiteit. Daarnaast wordt gesteld dat er te weinig aandacht is voor ecologische verbindingen.

Stelling 2: Het openbaar groen moet overal zo natuurlijk mogelijk worden beheerd.

Opvallend waren bijna alle aanwezigen het eens met deze stelling. Hoewel natuurlijk beheer op sommige plekken niet mogelijk is, wordt benoemd dat de natuur niet 'in eigendom' van de gemeente is. Wij (burgers en bedrijven) hebben met elkaar de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen.

Thematafels

Vervolgens gingen we in twee groepen uiteen om te praten over twee thema's: 'groen binnen de kernen' en 'groen buiten de kernen'.

De deelnemers gaven, met behulp van een meegebrachte foto, aan wat zij de meest en minst waardevolle plek binnen en buiten de bebouwde kom vinden. Op verschillende kaarten konden zij vervolgens een groene sticker plakken op de voor hun meest waardevolle plek. Daarna plakten zij een rode sticker op de voor hun minst waardevolle plek.

Groen binnen de kernen

Eerste ronde

Meest waardevolle plek binnen de bebouwde kom:

- Wijkpark Tolhek: dit is een veel gebruikt park dat een mooie toevoeging van de wijk is geworden.
- De groenzone van de Klapwijkseweg: hier zie je een mooie relatie tussen bodem en water.
- Het wandelbos Laakweg in Nootdorp is een goede ontwikkeling, maar de verbinding met de wijk mist.
- De natuurspeeltuin in Delfgauw is top. Wij zouden zo iets ook graag in Pijnacker zien. Naast de school Casa komt nu een groot parkeerterrein.
- Het groen/natuur en bewonersgroen (openbaar groen dat door bewoners wordt onderhouden) in Delfgauw.
- Er zijn verschillende wijken waar bij het ontwerp al rekening gehouden is met de groenstructuur. Bijvoorbeeld 's Gravenhout waar de afspraak is dat in de eerste 6 meter van de voortuin van elk huis bomen moeten staan.
- Pluktuin Ackerswoude is een mooi voorbeeld waar bewoners samen aan vergroening werken.
- De bloemrijke middenbermen van de Faunalaan in Keijzershof. Dat zouden we elders ook moeten doen.

- In Keizershof (Floralaan/Oostlandpad) zie je een voorbeeld van wat er gebeurt als je de natuur haar gang laat gaan. We zitten midden in een biodiversiteitscrisis. Vogels hebben struiken nodig om te broeden. Gebruik elke vierkante meter die zich ervoor leent om de biodiversiteit te versterken. Bijvoorbeeld door het minder beheren van publiek groen en het minder tuinieren op de vierkante meter.

Minst waardevolle plek binnen de bebouwde kom:

- De Gantellaan (eigen straat van één van de deelnemers): hier zie je voornamelijk beton. Dit mag dus veel groener.
- Keizershof: het NMP zit veel met de gemeente om tafel en was betrokken bij de ontwikkeling van het Keizershof. Daar werden mooie ambities gesteld, zoals een oever als ecologische verbinding. Vervolgens komen er mensen in de wijk wonen, die aanpassingen aanbrengen waardoor die ecologische verbinding weer verloren gaat. In de praktijk gaan dingen die je bedenkt op papier niet altijd zoals gewenst.
- Industrierrein Heron: bij de ontwikkeling werd Heron juist gepresenteerd als een groen bedrijventerrein. Maar daar is weinig van te zien. Het is nu vooral veel beton en steen. Het zou een grote bijdrage kunnen leveren aan het toevoegen van groen. Daarnaast kan de verbinding tussen natuur en de wijken beter.
- Nieuwe Casaschool: hier komen 'veel' parkeerplaatsen, maar weinig groen.
- Het winkelcentrum in Delfgauw is nu erg stenig.
- De ontsluitingswegen naar Keizershof: deze wegen zijn saai en kunnen groener. Ook zijn de woningen in Keizershof vaak stenig. Het is duidelijk te zien dat de woningen gebouwd zijn in de crisistijd van 2008.
- Particuliere tuinen in Ackerswoude: bij veel mensen die hun tuin renoveren zie je tegels en kunstgras verschijnen. Bij anders beheer van particulier groen is veel mogelijk. Maar hier is wel medewerking van inwoners voor nodig. Hier moeten we aan werken met bijvoorbeeld campagnes. In principe doet de gemeente dit al (tegelwipdagen en kennisvergrotingscampagne). Ook ligt er een Lintenvisie, maar daar wordt momenteel weinig mee gedaan. Een ander deelnemer reageert hierop dat het goed zou zijn om particulieren bij elkaar te brengen en samen te kijken wat ze kunnen doen. Bijvoorbeeld de particulieren aan de Zuideindseweg. Er zijn vast mensen bereid om wat te doen. Maar dit vergt ook een actieve houding van de gemeente.

Aandachtspunten:

- Kinderen zijn enthousiast over een natuurspeeltuin. Dit zou ook een goede toevoeging zijn voor Pijnacker. Kinderen komen zo meer in aanraking met groen.
- In nieuwe wijken kan je veel doen. Natuurinclusief bouwen moet het nieuwe normaal worden. Dit moeten we vastleggen in bouwverordeningen.
- De aansluiting tussen en binnen de kernen kan beter.
- Opvallend is dat het gesprek voornamelijk op straatniveau gevoerd wordt, maar het is van belang dat we de groenstructuur tussen de wijken versterken. Daarnaast is het van belang dat we definiëren wat we onder 'biodiversiteit' verstaan. Hoe willen we dat stimuleren? En hoe kunnen we vervolgens op straatniveau aanpassingen doen om dat te bereiken?
- De rand van de bebouwde omgeving (bijvoorbeeld van de wijk) dient als schakelpunt tussen binnen en buiten. Dit zouden we kunnen benutten om de biodiversiteit te stimuleren, bijvoorbeeld net zoals de bosrand van Koningshof.

Waar moet de gemeente prioriteit aan geven?

- Er moeten meer projectmedewerkers komen bij de gemeente die de linten aanpakken. Daarnaast moet de gemeente projecten, zoals het vervangen van de riolering of het aanpakken van verzakking, benutten om de openbare ruimte klimaatbestendiger te maken en de biodiversiteit te vergroten.
- We doen als gemeente al veel goed, maar het is van belang om de dooradering te versterken. Er moet structuur komen in verbindingen. Daarnaast moet het natuurlijk en ecologisch beheerd worden. Dat hoeft niet heel duur te zijn.
- Het is belangrijk dat we bij burgers kennis vergroten en heb verleiden om bij te dragen. Dus inzetten op communicatie.

- Bij wijkbewoners zit best potentie. Ook zijn er al veel campagnes geweest. Maar misschien moet de boodschap krachtiger overgebracht worden en moet er meer financieel gestimuleerd worden.
- Vergroot het bewustzijn van kinderen en stimuleer dat zij van de natuur gaan houden via educatie op school.
- Er is een rapport van de provincie over het gebruik van historische watergangen. Kijk naar wat je in bestaande gebieden kan doen om beter te verbinden. Gebruik de potentie die er al is. Maak bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers.
- Vergroen de wereld, begin bij jezelf. Geef als gemeente het goede voorbeeld. Daarnaast: verleidt mensen naar het buitengebied.
- Laat het beheer beter aansluiten bij nieuwe ontwikkelingen.
- Zet in op communicatie: wat voor de één groen is, is voor de ander rotzooi en slecht beheer. Communiceer op de plekken waar natuurlijk wordt beheerd dat het een bewuste keuze is om de natuur daar meer haar gang te laten gaan.
- Wijs er bij elke vergunningaanvraag op dat de aanvrager wat aan groen moet doen.
- Groen is niet alleen de verantwoordelijkheid van de gemeente, maar ook van burgers en ondernemers.
- Natuurlijke speeltuinen en schoolpleinen, zowel binnen als buiten de wijk.
- Een voorbeeld functie van de gemeente is heel belangrijk. Practice what you preach.
- Voer een tegeltax in om particulieren te stimuleren hun tuinen te vergroenen.

Tweede ronde

Meest waardevolle plek binnen de bebouwde kom:

- Langs het fietspad Koningshof/Keijzershof heb je een mooie strook tussen twee wijken, waar veel groen en water te vinden is.
- Plek in Koningshof (waar de aanwezige woonachtig is), waar het lijkt alsof je door een bos loopt. Creëer plekken in de wijk waarbij je het idee hebt dat je in de natuur woont als je de voordeur uitloopt, ook al woon je middenin de wijk.
- Floralaan: mist bloemen in de laan, zoals de naam van de Floralaan wel doet vermoeden.
- Buurttuin in Pijnacker Noord: een aangelegd stukje natuur, waar een egelfamilie woont en bewoners samenkomen om het vrijwillig te beheren. Ook komen hier regelmatig mensen verse groente winkelen.
- In Emerald Delfgauw zit een ecologische zone. Daar zie je dagelijks ijsvogels, spechten en waterdieren. Het is niet meer zoals het 20 jaar geleden was. Toen liepen er fazanten, egels, padden, hazen, etc. Dat is nu minder doordat er meer mensen kwamen en verkeer intensiverde. Desalniettemin laat dit zien dat zo'n ecologische zone mogelijk is in de wijk en dat we die moeten koesteren.
- Sportvelden Nootdorp: als je naar de kaart kijkt, vallen er een aantal groene vlakken op. Dit zijn de sportvelden. Bijna overal in Nederland liggen sportvelden buiten de bebouwde kom. Hier liggen ze er binnen. Verdichting (bouwen binnen de bebouwde kom) is een trend. Als het animo voor voetbal terugloopt, hoor je men snel roepen om er huizen te bouwen. Maar zo'n open plek is ook kansrijk om hoogwaardig groen te creëren. Maak van kunstgras weer natuur!
- De glastuinkassen: er liggen kansen bij de klastuinkassen. Het zou goed zijn om met de tuinders aan tafel te zitten en gezamenlijk te denken in termen van 'landschapselementen', 'respect voor elkaar' en 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Een andere aanwezige reageert hierop dat de kans groot is dat je hun niet zomaar mee krijgt. Zij hebben veelal een ander groenperspectief.

Minst waardevolle plek binnen de bebouwde kom:

- In het centrum van Delfgauw zie je bijna geen boom of struik
- In Pijnacker Noord ligt aan Park Berkenoord een vers aangelegd stuk groen met vijver. Dat komt puur natuurlijk over, midden in de wijk. De aanwezige geeft aan dat hij bezig is om een natuurroute door de wijk aan te leggen, met borden 'wat boeit mij dit' en uitleg over bijvoorbeeld de bomen die zij onderweg tegenkomen. Dit is een initiatief van de wijkraad met als doel om kennis te vergroten. Met name onder jongeren.

- Floralaan in Keijzershof: waar moet je wonen als je egel bent? Er staan wel bomen, maar die zijn allemaal van hetzelfde soort. Er is een groenstrook, maar deze ligt vol zwerfafval en hondenpoep.

Aandachtspunten:

- Denk niet alleen over de grote lijnen, maar ook in kleine vierkante meters. Plaats bijvoorbeeld her en der bloembommetjes.
- Veel plekken zijn kansrijk om natuur in te zetten voor diverse doeleinden. Bijvoorbeeld om water de ruimte te geven.
- De huiskat is een bedreiging voor de vogels. Met het bouwen van meer woningen, krijg je ook meer katten. We moeten betere regels opstellen voor kateigenaren.
- Verbindt alle ecologische zones met elkaar.
- Vergeet het water niet. Het water is ook heel belangrijk om hittestress te verminderen. Ook moeten we nadenken over hoe we de waterkwaliteit kunnen verbeteren.
- Het is daarnaast van belang om na te denken over hoe we de luchtkwaliteit op lokaal niveau kunnen verbeteren. Bijvoorbeeld door mensen bewust te maken van wanneer je het beste kunt stoken.
- Zet in op ecologisch bermbeheer, want dit kan verbindingen (zoals egelsnelwegen) verbeteren of uitbreiden. De gemeente heeft dit eerder gedaan voor bijen (een honey highway).
- Zet in op groene dooradering en natuurinclusief bouwen.

Groen buiten de kernen

Eerste ronde

Meest waardevolle plek buiten de bebouwde kom:

- De Groenzoom: een evenwichtig open landschap met water en bosschages. In die sfeer moeten we omgaan met het buitengebied. Afwisseling, verschillende dieren, toegankelijk op verschillende manieren en avontuurlijk.
- Bieslandse Bos: een verrassend, beschut en verbindend bospad, voor zowel dieren als mensen. Een voedselbos zou hier nog een mooie toevoeging aan zijn.
- De Groenzoom: water en natuur lopen in elkaar over. Er zijn overgangen voor dieren. Er staan planten die goed tegen droogte kunnen. Biodiversiteit en natuurlijke overgangen zijn hier belangrijk.
- In Pijnacker-Nootdorp heb je aan alle kanten groen in de directe omgeving, waar je lange wandelingen kan maken.
- Delftse Hout, Bieslandse Bos en De Groenzoom.
- Zuidpolder: een mooi wandelpad langs de polder, waterberging en divers milieubeheer. Je vindt er verschillende vogels. Het is een puur gebied, met ruimte en rust. Dat is ook van belang voor de persoonlijke ontwikkeling van mensen.
- Lepelaarsplassen: grote lijnen, robuustheid en soortenrijkdom. Het is een pareltje tussen de kassen en een geeft doorkijkje naar Pijnacker. Hier heb je de mogelijkheid om een wandelpad door te trekken naar de plas.
- Bieslandse Bos en Zuidpolder, specifiek de Balij: beheer en beleving zijn hier in balans
- Ackerdijkse plassen: echt natuur en onderdeel NatuurNetwerk Nederland.

Minst waardevolle plek buiten de bebouwde kom:

- Beheer gaat te veel over schijven.
- Groen Blauwe Slinger was een mooi concept dat helaas niet gerealiseerd is. Er zijn maar een paar stukjes in De Groenzoom gerealiseerd.
- Verstenen en verglazen is het probleem. We moeten de verantwoordelijkheid voor de natuur samen delen. Hiervoor is systeemdenken nodig. Denk dus na over het geheel. Dat moet een plek krijgen in het beleid.
- De samenhang tussen de gebieden mist. De Groen Blauwe Slinger had hierin een grote lijn kunnen vormen. Er is versnippering door de A12 en het spoor. Daardoor is er geen uitwisseling. We moeten kijken naar meer vertakkingen en verbindingen.

- De biodiversiteit van de Zuidpolder staat onder druk, omdat het gebied wordt ingeklemd tussen ontwikkelingen.

Aandachtspunten:

- We moeten natuurinclusief bouwen stimuleren.
- We moeten mensen stimuleren om met kleine ingrepen de natuur te ondersteunen, zoals door het planten van bloemen of bouwen van insektenhotels.
- Het is van belang om burgers op een laagdrempelige manier te informeren.
- Zoek samenwerking op in de Zuidpolder.
- Wat kan de gemeente doen met de status 'bijzonder provinciaal landschap' van Midden Delfland? Dat betreft de Akerdijkse Plassen, De Groenzoom en de Zuidpolder.
- Water is belangrijk voor groen. Denk na over natuurlijke overgangen en beplanting die tegen droogte kunnen.
- Praat niet in hokjes, maar denk in systemen. Focus niet op afzonderlijke onderdelen, zonder na te denken over welke rol deze spelen in het grotere geheel. Maar denk in termen van 'samenhang'. Wij zijn er met elkaar verantwoordelijk voor dat de natuur de kans krijgt. Denk ook na over de vertakkingen van bedrijventerreinen en woonwijken.
- Belangrijk om na te denken over goede verbindingen voor dieren. Daarbij vormt de A12 en het spoor een barrière.
- Denk na over aardwarmtebronnen.
- De Akerdijkse Plassen is nu een gesloten gebied. Daar zou meer verbinding mee moeten komen. Een natuurnetwerk gaan niet alleen over verbinding over land, maar ook in water. Verder is de verlichting van de Metropolitane Fietsroutes niet goed voor de natuur.
- Maak het buitengebied toegankelijk voor rolstoelen.

Tweede ronde

Meest waardevolle plek buiten de bebouwde kom:

- Balij, De Groenzoom, Bieslandse Bos: hier vind je veel groen, speelbossen, weilanden en vogels. Je kunt er wandelen, spelen en hutten bouwen.
- Weidevogelkerngebied Zuidpolder: het is belangrijk om het beheer voor de lange termijn goed borgen.
- Balij: ook hier moeten we beheermiddelen regelen voor Staatsbosbeheer.
- Zuidpolder en De Groenzoom: hier vind je veel vogels, natuur en rust.
- De Dobbecos
- Het Krekengebied
- De Klapwijkse knoop (onderdeel van De Groenzoom): laat dit niet zakken. Dit is restveengebied.

Minst waardevolle plek buiten de bebouwde kom:

- Er ontbreekt een ecologische verbinding van de Noord- en Zuidpolder. Via de Komkommerweg is verbinding mogelijk met Lepelaarsplas als stepping stone. Delftsestraatweg werkt echter als barrière. Deze ambitie moeten we op de kaart zetten!
- Oude Leede achter Bergboezem (Langsingerland): veel dozen, lichtvervuiling, industrie en verhoogde gebouwen. Dat is slecht voor zowel de weidevogels als mensen.
- Opstijgstation: veel hoge masten.
- De verbindingszone is niet overal zo stevig als het lijkt. Er is veel volgebouwd en versteend. Er is een duidelijke visie nodig op de verbindingszone, anders wordt deze bedreigd door ruimtelijke ontwikkelingen.

Aandachtspunten:

- Groene Lintenvisie: we moeten meer doen met de Groene Lintenvisie. Het is een kans om cultuurhistorie en oude natuur te verbinden in de linten. Hierbij is het de uitdaging om particuliere eigenaren te verleiden om mee te doen.
- Aanpak vergroening binnenstedelijk gebied: bij herinrichting wegen gelijk vergroenen, onder andere door groene daken, regentonnen en operatie steenbreek. Zowel in openbare als particuliere ruimtes.
- Denk aan het tegengaan van lichtvervuiling.

- Denk aan de toegankelijkheid van ruiter- en menroutes van Staatsbosbeheer.
- Natuur houdt niet op bij gemeente grenzen.
- Herstel Strik Leede en kijk naar kansen.
- Aanpakken binnen verstedelijk gebied: ophogen aanpak leidingen en meer aandacht voor vergroening openbare ruimte.
- Komkommerweg: dit is de doorgang richting Noorpolder.
- Heb aandacht voor de kwaliteit van de bodem.

BIJLAGE II – VERSLAG BIJeenKOMST 'DIERENWILZIJN EN FAUNABEHEER'

Datum: 11 april 2023

Tijd: 19:00 – 20:15 uur

Locatie: Bestuurscentrum, Emmastraat 165 (Pijnacker)

In 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Eén van de instrumenten onder deze nieuwe wet is het omgevingsprogramma, dat wordt opgesteld voor een bepaald thema of gebied. Hierin worden maatregelen vastgelegd die leiden tot de gewenste kwaliteit van de fysieke leefomgeving.

De gemeente is gestart met de uitwerking van het omgevingsprogramma 'Groen in en om de kernen'. Dit programma bevat onderwerpen die gaan over de gehele gemeente en heeft doorwerking op beheer, ontwikkeling en regelgeving. Voor onderwerpen zoals natuur, recreatie en dierenwelzijn bestaat in onze gemeente een grote betrokkenheid van diverse groepen. Daarom wil de gemeente zoveel mogelijk inwoners en andere belanghebbenden betrekken bij het opstellen van het omgevingsprogramma.

In totaal werden er drie bijeenkomsten georganiseerd voor inwoners, vertegenwoordigers, belangengroepen en (uitvoerings)organisaties. Op 24 februari 2023 vond de eerste bijeenkomst 'Natuur en Landschap' plaats. Op 13 maart 2023 vond de tweede bijeenkomst 'Spelen en Bewegen' plaats. De bijeenkomsten hadden als doel om te kijken welke belangen, kansen en bedreigingen er zijn bij de thema's van het omgevingsprogramma. De inbreng wordt waar mogelijk gebruikt bij het opstellen van het omgevingsprogramma. De bijeenkomsten zijn een voorbereiding op het bredere participatietraject dat van start gaat met een vragenlijst.

De derde bijeenkomst over Dierenwelzijn en faunabeheer vond plaats op 11 april. Er waren 10 deelnemers vanuit de volgende organisaties aanwezig:

- Hippisch Centrum Nootdorp
- Stichting Dierenhospitaal en Ambulancedienst Den Haag
- Lid Blauw Gele Vendel
- Haagse vogelbescherming
- Dierenpension & Hondenschool
- NMP
- Beheer en Schade voor ondernemingsvereniging Noukoop
- Loonbedrijf van de Sande

Daarnaast was er een aantal raadsleden aanwezig als toehoorder. Zij namen niet actief deel aan de thematafels.

De bijeenkomst begon plenair, met een kort welkomstwoord door Sieward Tichelaar (adviseur ruimtelijk beleid) en Marinka van Vliet (participatieadviseur Bureau Buhrs). Vervolgens gingen we in twee themasessies uiteen. Eén themasessie ging over Dierenwelzijn. De andere themasessie ging over Faunabeheer. We voerden het gesprek aan de hand van drie (vraag)stellingen per themasessie. Onderstaand worden de uitkomsten per themasessie weergegeven.

Themasessie Dierenwelzijn

Stelling 1: het gemeentelijke beleid voor dierenwelzijn moet alleen gaan over huisdieren en vee. Niet over wilde dieren.

Reactie Dierenambulance

- Als Dierenambulance zijn wij verantwoordelijk voor wat er op de gemeentegrond gebeurt. Dus ook voor de wilde dieren. We vangen zieke en gewonde dieren op. Wilde dieren komen in problemen door mensen. We willen geen onnodig leed voor dieren.
- Het natuurbeleid is meer gericht op het buitengebied. Het stadsgebied is anders.
- In bepaalde gemeentes heeft de Dierenambulance de taak om te werken aan het aantal verwilderde katten. De Dierenambulance vangt jaarlijks ongeveer 400 verwilderde katten. Vanuit Pijnacker-Noordorp is deze opdracht er niet.

Reactie Hippisch Centrum Nootdorp

- Wilde dieren en huisdieren of vee hebben een relatie met elkaar. Als je kippen hebt, kunnen daar bijvoorbeeld vossen op afkomen. En kievieten verdwijnen door katten. Verstedelijking is hier ook een oorzaak in. Door de verstedelijking gaan dieren steeds meer zoeken naar andere plekken. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheersen van wilde dieren.
- Als grondeigenaar ben je verantwoordelijk voor wat er leeft op jouw grondgebied. Het is van belang dat we een balans vinden tussen wilde dieren, huisdieren en vee. Dierenwelzijn en faunabeheer hebben veel met elkaar te maken.
- We leven niet meer in een sterke beheersmaatschappij. Als je een balans wilt, moeten we wel iets doen om ervoor te zorgen dat die balans wordt gevonden.
- Als ik kijk naar het dierenwelzijn van paarden, dan heb je een aantal basisbehoeften waaraan voldaan moet worden: eten, drinken, bewegen, sociale contacten en schuilen voor het weer. Als sector moet je hier zelf voor zorgen. Er is geen landelijke regelgeving. Wij voeren hier zelf beleid op.

Reactie Haagse Vogelbescherming

- Volgens mij maakt het landelijk beleid geen onderscheid tussen huisdieren, vee of wilde dieren. Dit zou de gemeente wat mij betreft dus ook niet moeten doen.
- Wilde dieren zijn eigenlijk van niemand. De verantwoordelijkheid daarvoor wordt doorgeschoven naar de provincie. Eigenlijk zouden wilde dieren ook onderdeel moeten uitmaken van de verantwoordelijkheid van de gemeente. De gemeente heeft een zorgplicht. Dat hebben we allemaal persoonlijk en samen als gemeenschap. Je hebt te zorgen voor 'cultuurdieren'. 'Zomaar laten liggen', valt niet onder welzijn en zorgplicht. Door het optreden van de mens ontstaan er problemen.
- Het is de taak van de gemeente om zich te ontfemen over het welzijn van wilde dieren. Ik bedoel hiermee wilde dieren, die in de problemen komen door de mens. Dat speelt niet zozeer in het landelijk gebied, maar wel in het stedelijk gebied. Om een voorbeeld te noemen: om nesten te beschermen, ga je niet grasmaaien in bepaalde perioden.
- Een belangrijke vraag is: hoe gaan we om met beschermde diersoorten? In het natuurlijke systeem regelt het zichzelf. Maar hoe vinden we de balans, als de mensen invloed hebben op het natuurlijke systeem? Er zijn bijvoorbeeld veel huiskatten en daardoor minder vogels. Dit geldt met name voor de kwetsbare vogels, zoals kievieten. Als particulier ben je zelf verantwoordelijk voor je huisdier, maar in de praktijk lopen ze buiten los rond. Daarnaast doen we niet veel aan verwilderde katten. Hier ligt een taak om de balans te herstellen.
- We moeten zorgen dat dieren zo min mogelijk hoeven te lijden. Een 'dierenziekenhuis' is erop gericht om de dieren weer terug te brengen in de natuur. Soms kan een dier in 'gevangenschap' nog wel blijven leven, maar niet in de natuur. Daar moeten we rationeel naar kijken als mens.

Reactie Dierenpension en Hondenschool

- Als ondernemer die werkt met dieren (honden) wordt verwacht dat je goed voor de dieren zorgt. Hier vindt een natuurlijke maatschappelijke controle plaats.
- Het is belangrijk om goed te zijn voor alle dieren.

Reactie raadslid

- Er zijn ook beschermde dieren. Hoe kijken mensen daartegenaan?
- Reactie: door het ingrijpen ontstaan problemen.

Stelling 2: over het algemeen gaat het goed met het dierenwelzijn in de gemeente.

Reactie Hippisch Centrum Nootdorp

- Het gaat best prima met het dierenwelzijn in de gemeente, maar er zijn ook verbeterlagen te maken. Bijvoorbeeld, wij kunnen geen schuilplekken plaatsen door het beleid van de gemeente. Als paarden 12 uur per dag in een weiland staan, dan is er behoefte aan een plek om te schuilen. In de zomer wil je ze niet in de volle zon laten staan. Voor het dierenwelzijn zou je daarvoor een hok/beschuttingsruimte in het weiland moeten maken. Maar vergunningsmatig mag dit vanuit de gemeente niet. De praktische uitvoerbaarheid is wat dat betreft moeilijk.
- Kassa heeft twee weken geleden een uitzending gehad over dierenwelzijn. Voor verschillende dieren wordt de landelijke ruimte steeds minder. Als we meer gaan bouwen (meer verstedelijking), dan moeten we ook meer beheersen in open groen gebieden. We moeten beter in balans brengen wat je in de Randstad kan houden. Als meer dieren in kleinere ruimten moeten verblijven, moet je keuzes maken.
- Wij hebben een bos waar honden los kunnen lopen en kunnen zwemmen. Dat is goed. Ruimte geven en reguleren. Zorgen voor balans. Hoeveel honden hebben we in de gemeente? Hoeveel vierkante meter grond is daarvoor nodig? Samenwerken met andere gemeente voor honden uitlaat plekken.

Reactie Blauwgele Vendel

- Wij moesten weg door woningbouw.
- Daarnaast is het ook zo dat je voor het welzijn van paarden wilt dat ze naar buiten kunnen, maar een tekort aan land/ruimte vormt daarin een obstakel. Er is dus meer ruimte nodig.

Reactie Haagse vogelbescherming

- De gemeente Pijnacker-Nootdorp heeft een nota dierenwelzijn. Daar kunnen andere gemeenten een voorbeeld aan nemen. Natuurlijk kun je op detailniveau verbeteringen doorvoeren, maar over het algemeen is het dierenwelzijn in onze gemeente goed. Een vuurwerkverbod zou goed zijn voor het dierenwelzijn.
- Als verbeterpunt: kijk gericht naar de gebruiker. Per gebied heb je gebruikers. Kijk vandaaruit wat haalbaar en niet haalbaar is.
- Zie voor informatie: [veel gestelde vragen van de dierenbescherming](#)

Reactie Dierenambulance

- Wij horen weinig uit Pijnacker-Nootdorp en dat is over het algemeen een goed teken. Dat betekent dat het goed gaat.
- Laatst kregen we een melding van een ganzennest langs de weg. De gemeente gaf aan daar niks aan te doen en probeerde het bij de Dierenambulance neer te leggen. Als er een nest bij de weg (of andere onhandige plek) ligt, mag dat niet weggehaald worden. Terwijl de gemeente in die gevallen een afzetting kan plaatsen. Dat gebeurt nu niet.

Reactie Dierenpensioen en hondenschool

- Honden mogen op weinig plekken loslopen. Er wordt ook bekeurd. Er zouden meer plekken moeten komen om honden veilig los te kunnen laten lopen. De afzetting bij de Maria School is bijvoorbeeld te breed. Kleine honden kunnen daar gemakkelijk doorheen.
- We hebben in onze gemeente de Dobbepas waar honden los mogen en in het water kunnen. Dat willen we graag behouden. Er is vanuit hondeneigenaren behoefte aan meer van dit soort plekken. Er komen daar nu veel honden. Met name van hondenuitlaatservices. Zij komen met grote groepen honden. Dat geeft problemen. Doordat zij een roedel vormen, zorgt dat voor angst bij honden die alleen zijn. Vooral voor jonge honden kan dat een probleem zijn. Ik adviseer mijn klanten om niet naar de Dobbepas te gaan. De hondenuitlaatservices zouden een aparte plek moeten krijgen in het gebied. Ook bestaat de indruk dat mensen uit buurgemeentes hun hond(en) uit komen laten bij de Dobbepas. Is er

een samenwerking mogelijk met andere gemeenten, zodat daar ook meer van zulke plekken komen, als deze er nog niet zijn?

Reactie raadslid

- Uit de gesprekken blijkt dat we vooral ruimte nodig hebben.
- Je hebt veel verschillende termen, bijvoorbeeld 'ongedierte' en 'beschermden dieren'. Het is belangrijk om te weten wat die termen inhouden.
- Wat is de economische levensduur van paarden? Paardenliefhebbers doen alles voor hun paarden. Er worden verschillende afwegingen gemaakt om die levensduur te bepalen.

Vraag 3: wat is er nodig om dierenwelzijn in de gemeente te borgen en mogelijk te verbeteren? Een wat is daarin de rol van de gemeente?

Hippisch Centrum Nootdorp

- Gemeente zou meer mee moeten werken, zoals in het voorbeeld van de schuilstal. De paarden moeten in een bepaalde periode naar buiten. Ze mogen dan niet binnen blijven staan. Het ambtelijk apparaat is stroperig. Laat de processen meer meewerken en handel als gemeente vlotter en praktischer.

Reactie Dierenambulance/WULP

- Organisaties die zorgen voor dieren zonder eigenaar, willen daar een realistische vergoeding voor ontvangen van de gemeente. Dit zijn organisaties die niets verdienen, of zelfs verlies maken. Zij zijn afhankelijk van donaties en giften.
- Dierenwelzijn is landelijk niet goed geregeld.

Reactie Haagse vogelbescherming

- Subsidies zijn belangrijk voor organisaties.

Vraag 4: Wat moet meegenomen worden in het omgevingsprogramma Groen?

Algemene reacties

- Ruimte en mee kunnen groeien.
- Indeling van de beschikbare ruimte.
- Geef meer voorlichting. Wees ook concreet met voorbeelden. Bijvoorbeeld: 'van elke 9 cent per inwoner per jaar, kunnen we een X aantal vogels redden.' Of: 'in juli zien we een golf aan pubervogels die zelfstandig moeten worden. Als je ze twee dagen met rust laat, dan vliegen ze uit. In deze tijd is er geen reden tot 'redden'.'
- De nota is moeilijk te vinden op de website van de gemeente. Als mensen weten wat ze moeten doen, dan kan je narigheid voorkomen. Voor advies kan er altijd contact opgenomen worden met de Haagse Vogelbescherming.
- Belangrijk om een beleidsmedewerker te hebben voor dierenwelzijn.
- Denk na over regelgeving voor katten. Dit moet eigenlijk landelijk geregeld worden. Op gemeentelijk niveau lukt dat niet. Katten lopen vrij buiten. Het chippen van alle katten is al een stap in de goede richting.
- We zijn niet meer de 'dorpse' gemeente. De jeugd heeft weinig kennis over natuur en dieren. Er moet meer voorlichting plaatsvinden op scholen.
- Betrek scholen bij voorlichting over hoe je met dieren omgaat. Dierenorganisaties (maneges, Dierenambulance, hondenpensioen, etc.) zouden samen een educatieprogramma over hoe je omgaat met dieren kunnen opzetten. De hondenschool nam vroeger dieren mee naar de basisschool van de kinderen. Of organiseer een markt in de zomer in het buitengebied. De organisaties staan hiervoor open.

Themasessie Faunabeheer

Vraag 1: is het nemen van maatregelen voor faunabeheer in Pijnacker-Nootdorp nodig? Zo ja, wat willen we ermee bereiken?

De mening dat het nemen van maatregelen voor faunabeheer in Pijnacker-Nootdorp nodig is, wordt gedeeld. Er worden een aantal redenen genoemd waarom dit nodig is:

- In verband met hygiëne en volksgezondheid.
- Bestrijding van schade in verband met de bruikbaarheid van terreinen en gebieden. Denk hierbij aan:
  - o (essentiële) infrastructuur, zoals (spoor)dijken;
  - o Gewassen en particuliere terreinen;
  - o Sportterreinen of zwemwater.
- Het voorkomen van overlast en onveiligheid door teveel dieren. Bijvoorbeeld onveiligheid:
  - o rondom luchthaven Rotterdam – The Hague Airport;
  - o in het verkeer;
  - o op het water.
- Het beschermen van de biodiversiteit en natuurontwikkeling. Dit is van belang omdat:
  - o (invasieve) exoten inheemse soorten kunnen verdringen;
  - o te grote aantallen van één soort een negatieve invloed hebben op de natuurdoelen van een gebied;
  - o het verplicht gesteld is vanuit de provincie Zuid-Holland.

Vraag 2: Voor welke fauna kunnen faunabeheermaatregelen nodig zijn?

Er worden een aantal dieren opgenoemd voor wie faunabeheermaatregelen nodig kunnen zijn. Namelijk:

- Ganzen (overwinteraars, zomerganzen en/of exoten zoals de Canadese Gans en Nijlgans gedurende het hele jaar);
- Rivierkreeften;
- Muskusratten;
- Wespen/hommels/bijen;
- Ratten en muizen;
- Predatoren zoals vossen en kraaien;
- Kauwen;
- Mieren;
- Eikenprocessierups.

Vraag 3: Welke gebieden zijn faunabeheermaatregelen nodig?

Benoemd wordt dat de gebruiksdoelen van een gebied de noodzaak voor het nemen van maatregelen en het soort maatregel bepalen. Belangrijk om te realiseren is dat er vaak sprake is van “communicerende vaten”. Het is daarom goed om te leren van ervaringen elders. Daarnaast is het belangrijk om goed te monitoren wat de invloed van de maatregel is.

De overlast van de grote aantallen ganzen wordt benoemd als veroorzaker van schade en overlast. Dit geldt zowel in een aantal woonwijken als in het buitengebied.

Vraag 4: hoe kunnen we ervoor zorgen dat bij het nemen van faunabeheermaatregelen met zorg voor dierenwelzijn wordt gehandeld. Welke maatregelen zijn passend?

Voor het beheer van ganzen binnen de bebouwde kom kunnen er een aantal beheerinstrumenten ingezet worden. Denk aan:

- Nestbehandeling (het leeghalen van nesten)
- Vangen en doden
- Beheer door afschot

Benoemd wordt dat voor het beheer van ganzen op andere plekken (zoals in Rijswijk) met succes aan nestbehandeling is gedaan. Ook in woonwijken.

Voor het bepalen van de passende maatregel, zou een escalatieladder kunnen worden gemaakt. Bijvoorbeeld:

1. Inrichtingsmaatregelen door natuurlijke bestrijding
2. Afschermende maatregelen
3. Verjagen/verplaatsen van overlastgevers
4. Populatiebeheer door nestbeheer (het leeghalen van nesten)
5. Populatiebeheer door schadebestrijding door afschot.

BIJLAGE III – ANALYSE VRAGENLIJST GROEN IN EN OM DE KERNEN

Respondenten: 1251
Compleet ingevuld: 1007
Incompleet ingevuld: 244

Respondenten

De vragenlijst bestond uit 10 vragen. Inwoners kregen 6 weken de tijd om de vragenlijst in te vullen. De input opgehaald met de vragenlijst geeft een beeld van hoe inwoners van Pijnacker-Nootdorp denken over het groen in de eigen woonwijk, de voorzieningen om te spelen, bewegen en verblijven in de eigen woonwijk, het groen in de buitengebieden en dieren en dierenwelzijn.

De vragenlijst is door 1251 respondenten ingevuld. Echter, niet iedereen heeft de vragenlijst volledig ingevuld. De analyse is daarom per vraag uitgevoerd. Dat wil zeggen: de analyse is uitgevoerd per vraag, met het aantal respondenten die de betreffende vraag heeft ingevuld.

De grootste groep respondenten valt binnen de leeftijdscategorie '46 t/m 66 jaar', gevolgd door de leeftijdsgroepen 28 t/m 45 jaar en 67 jaar en ouder. Dit is, gezien de demografische samenstelling van de gemeente, geen verrassende uitkomst.

De meeste respondenten komen uit Pijnacker, gevolgd door Nootdorp. Dit zijn tevens de kernen met de meeste inwoners binnen de gemeente.

Samenvatting

Openbaar groen in de eigen woonwijk

Over het algemeen zijn inwoners tevreden over het groen in de wijk. Met name over de aanwezigheid van voldoende groen, voldoende bomen, de inrichting en het onderhoud zijn de meesten tevreden. Over of het groen natuurlijker onderhouden moet worden, bestaat meer verdeeldheid.

Uit de open antwoorden blijkt dat de meeste respondenten de komst van meer groen in de wijk verwelkomen. Niet alleen om esthetische redenen, maar ook ten behoeve van de biodiversiteit vinden mensen dit belangrijk. Opvallend is de verdeeldheid over wat goed onderhoud betekent. Enerzijds zijn respondenten van mening dat er meer aan onderhoud gedaan moet worden. Anderzijds benoemen veel respondenten dat er juist minder gemaaid moet worden, met name in broedtijd.

Voorzieningen in de eigen wijk

De meeste respondenten zijn van mening dat er genoeg speelplekken voor kinderen tot 12 jaar zijn en voorzieningen voor volwassenen en ouderen in de woonwijk. Wat betreft de voorzieningen voor jongeren is er meer verdeeldheid onder de respondenten. Ook uit de open antwoorden blijkt dat er voor de oudere jeugd weinig te doen is. Daarnaast wordt vooral de wens voor meer bankjes geuit.

Het groene buitengebied

De meeste respondenten gebruiken het buitengebied om te wandelen of te fietsen. Bijna de helft van de respondenten geeft aan drie keer per week of vaker gebruik te maken van het buitengebied. Over het algemeen zijn de meeste respondenten tevreden over de aanwezigheid van voldoende natuur, de toegankelijkheid, de mogelijkheid om te recreëren en de aanwezigheid van voldoende rust in het buitengebied. De meeste reacties vanuit de open antwoorden gaan over de wens voor meer groen, of het in stand houden van de huidige natuurgebieden.

Dieren en dierenwelzijn

De meeste respondenten zijn van mening dat er voldoende voorzieningen en opvanglocaties voor huisdieren zijn. Over of er genoeg ruimte is voor dieren in het wild zijn de meningen meer verdeeld. Dit zijn bovendien onderwerpen waar niet iedereen kennis over heeft. Ook hier gaan de meeste open antwoorden over het belang van genoeg groen, om de wilde dieren die er nog wel zijn een kans te geven. Er wordt meermaals gewaarschuwd dat niet al het groen moet wijken voor woningbouw. Ook het belang van diversiteit aan groen wordt vaak onderstreept, om de overlevingskansen van insecten en andere dieren te vergroten. Daarnaast wordt het belang van ecologische verbindingen veelvuldig onderstreept, zodat dieren kunnen migreren.

Ook laten de open antwoorden de verdeeldheid tussen hondeneigenaren en niet-hondeneigenaren zien als het gaat om het loslopen van honden. Hondeneigenaren willen meer plekken waar hun hond vrij los kan lopen, terwijl niet-hondenliefhebbers juist vinden dat er te veel honden los lopen, ook op plekken waar het eigenlijk niet is toegestaan.

Resultaten

Vraag 1: Ik woon in

Deze vraag is beantwoord door 1204 respondenten. Het grootste deel van de respondenten is afkomstig uit Pijnacker, gevolgd door Nootdorp. Deze uitkomst is te verklaren, gezien de inwonersaantallen in deze woonplaatsen.

Inwoner komt uit:	Percentage:
Delfgauw	12,8 %
Nootdorp	36,6 %
Oude Leede	1,2 %
Pijnacker	49,3 %

Vraag 2: Wat is je leeftijd?

Deze vraag is beantwoord door 1194 respondenten. De grootste groep respondenten valt binnen de leeftijdscategorie '46 tot en met 66 jaar'. Deze uitkomst is niet verrassend, gezien dit ook de grootste leeftijdscategorie is in de demografische samenstelling van de gemeente.

Leeftijdscategorie:	Percentage:
Jonger dan 16 jaar	0,8 %
16 tot en met 27 jaar	12,5 %
28 tot en met 45 jaar	22,3 %
46 tot en met 66 jaar	46 %
67 jaar en ouder	18,4 %

Vraag 3: Hoe tevreden ben je met het openbaar groen in jouw wijk?

Respondenten konden per stelling een rapportcijfer geven, waarbij 1 staat voor 'helemaal mee oneens' en 10 voor 'helemaal mee eens'. De vragen zijn door 1110 respondenten beantwoord.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Er zijn in mijn woonwijk genoeg bomen aanwezig	3,4%	2,5%	2,8%	3,6%	6,8%	12,3%	19,7%	26,5%	10,3%	11,9%
Er is in mijn woonwijk genoeg groen aanwezig	3,1%	2,3%	3,2%	4,6%	7,3%	12%	22,6%	26,6%	8,7%	9,5%
Ik vind het groen in mijn woonwijk mooi ingericht	3,4%	3,3%	3,8%	7,5%	11,2%	14,9%	24,4%	20,5%	5,3%	5,8%

Het groen in mijn woonwijk wordt goed onderhouden	4,9%	4,1%	4,2%	6,5%	9,4%	17,4%	24%	19,1%	6,1%	4,4%
Ik vind dat het groen meer natuurlijk mag worden onderhouden (dat de natuur meer zijn gang kan gaan)	7,6%	4,9%	8,4%	7,4%	13,5%	13,1%	17,2%	12,7%	5,8%	9,5%

Over het algemeen zijn inwoners tevreden over het groen in de wijk. Op de stelling of inwoners vinden dat er genoeg bomen aanwezig zijn in de wijk, geeft 81% een voldoende (6 of hoger). Zij zijn het dus eens met deze stelling. Daarnaast vindt 79% dat er genoeg groen aanwezig is in de wijk. Verder is 71% het eens met de stelling dat het groen mooi ingericht is en dat het groen goed wordt onderhouden. Over de stelling dat het groen natuurlijker mag worden onderhouden zijn de meningen meer verdeeld. Hier is 58% het mee eens.

Vraag 4: Wat zie je als verbeterpunt voor groen in jouw wijk?

36.7% van de respondenten gaf aan tevreden te zijn over het groen in de eigen woonwijk en geen verbeterpunten te hebben. In totaal hebben 683 respondenten verbeterpunten aangedragen.

Meer groen in de wijk

Meer dan de helft van alle reacties gaan over het verwelkomen van 'meer groen'.

"Meer groen, ook om te recreëren en ontmoeten."

"Als er een boom weg moet, altijd een boom terug planten en wat groen is ook groen laten."

"Meer (vooral) bomen en struiken planten ter vergroening/temperatuur beheersing, klimaat."

Daarbij noemt een groot deel voorstander te zijn van meer variatie in het groen. Zowel om esthetische redenen (meer kleur) als ten behoeve van de biodiversiteit. Bijvoorbeeld door het aanplanten van wilde inheemse bloemsoorten en bomen die insecten en vogels aantrekken. Benoemd wordt dat in Klapwijk veel uitheemse soorten worden aangeplant, wat geen voedsel is voor insecten. 'Heb aandacht voor de natuurwaarde van het groen in de woonwijken, want de vogel- en insectenstand loopt terug' is de waarschuwing.

"Meer bloemen langs de bermen, zoals klapprozen, margrietten, boterbloemen, korenbloemen. Maar ook meer bollen voor in het voorjaar in de bermen. Is mis ook knotwilgen. Dat maakt de uitstraling dorpsier en groener."

“Dat de gemeente ervoor kiest om minder functioneel groen toe te passen. Een strak gemaaid grasveld, gesnoeide heggen en bomen geeft wel een groen gevoel, maar de natuur kan hier weinig mee. Laat het groen wat meer zijn gang gaan waar kan, en houd het strak waar het moet voor de veiligheid. Pas ook meer bloeiende elementen toe in grasvlakken. Bijvoorbeeld klein blijvende rozenstruikjes in grasperken.”

Groenonderhoud

Zo'n 150 reacties gaan over het onderhoud. Opvallend is de verdeeldheid onder respondenten over wat goed onderhoud betekent. De helft van de respondenten is van mening dat er vaker gemaaid en gesnoeid moet worden. Een reden die benoemd wordt is dat wildgroei het zicht kan belemmeren en voor gevaarlijke situaties in het verkeer kan zorgen. Ook kan het de toegankelijkheid van paden bemoeilijken, bijvoorbeeld rond fietspaden of wandelpaden voor minder validen. Ook wordt een aantal keer benoemd dat het belangrijk is om te snoeien voor de mensen met hooikoorts. Daarnaast benoemen meerdere respondenten dat het afval na het maaien soms niet opgeruimd wordt.

“Beter onderhoud aan stuiken. Het is nu een zootje. Overal hangen takken en struiken over fietspaden en stoepen en over hekwerken heen. Dit mag best 1 keer per jaar kort gesnoeid worden, voor veiligheid en overlast.”

Daarentegen benoemen ook veel respondenten dat er juist minder vaak gemaaid moet worden. Meermaals wordt aangehaald dat er niet in het broedseizoen rondom de sloot gemaaid moet worden. Iemand gaf aan dat dit jaar in mei niet gemaaid is, maar wel op 1 juni, terwijl het broedseizoen dan nog niet over is. Ook zou (oud) riet moeten blijven staan waar mogelijk. Riet is de slaapplek voor mussen en mag eigenlijk niet worden gemaaid. Echter gebeurt dit toch jaarlijks. Kortom, het maai beleid is maatwerk.

“Alleen maaien als het nodig is en dus niet in het warme seizoen. Het is heel duidelijk te zien dat waar gemaaid is in de maand juni, al het overgebleven groen verdord is doordat de zon in staat was de grond uit te drogen. Het groen lang laten (dus niet maaien) zorgt voor betere vochthuishouding. Sowieso geeft gemeentelijk maai beleid aan dat er niet zou worden gemaaid tot eind augustus, maar blijkbaar volgt de gemeente zijn eigen beleid niet. Niet maaien is ook veel beter voor de insectenstand (er is nu bijna niets meer) en de vogels die daar op afkomen. En als er dan voor wat voor drogreden ook gemaaid wordt, dan moet het ook worden opgeruimd om te voorkomen dat het maaisel de onderlaag verstikt. Ook dat gebeurt niet.”

Ook benoemen zo'n twintig respondenten dat er gelet moet worden op de grasaren. Deze zijn met name gevaarlijk voor honden. De weerhaakjes kunnen naar binnen kruipen en ontsteking veroorzaken.

“Niet alleen maaien, maar ook het restant opruimen. Heel Koningshof staat vol met grasaren; deze zijn zeer gevaarlijk voor honden. Zelfs de uitrenstrook langs de Nobelstraat staat er vol mee. Heel de sloot aan de Albert Schweitzerlaan staat vol met riet. Als je dit weghaalt kunnen ouders hun kinderen leren vissen.”

Verantwoordelijkheid buurtgenoten

Verder wordt er een aantal keer beroep gedaan op de verantwoordelijkheid van inwoners. Zowel het aanspreken van inwoners die zelf het openbaar groen gaan maaien waar de gemeente het bewust natuurlijk wil onderhouden, als inwoners wijzen op hun eigen onderhoudsplicht (bijvoorbeeld via de buurtvereniging) en meer stimulans voor inwoners om tuinen te vergroenen.

“Geef bewoners van versteende straten, waar ook geen boomspiegels beschikbaar zijn, een subsidie en hulp om een boom in hun eigen tuin te planten. Meer bloemen voor biodiversiteit, bijen en vlinders. Geef gras speelveldjes water bij aanhoudende droogte; uitgeharde kale grond voldoet totaal niet aan vereisten, gevaarlijk.”

Ruimte voor de hond

Daarnaast benoemen ongeveer twintig respondenten dat ze meer ruimte zouden willen om hun hond uit te laten binnen de wijk. Bijvoorbeeld met een omheind renveldje.

Mening jongeren

Onder de reacties hebben 55 jongeren (27 jaar of jonger) verbeterpunten ingediend. Opvallend geven alle jongeren aan meer groen en diversiteit aan fauna te willen. Bijvoorbeeld rond winkelcentra, speeltuinen en parkeerplaatsen. Bijvoorbeeld halverharding op parkeervakken en een deel van de brede stoep vervangen door gras/perken. Ook geeft een aantal jongeren aan dat er soms beter onderhouden kan worden. Een aantal geeft aan dat er ook meer ecologisch beheerd kan worden. Bijvoorbeeld grasvelden transformeren tot kruidenrijke veldjes. En meer bomen aanplanten ten behoeve van de verkoeling.

Beantwoord door 1083 respondenten

Vraag 5: Hoe tevreden ben je over de voorzieningen om te spelen, te bewegen en te verblijven in jouw woonwijk?

Respondenten konden per stelling een rapportcijfer geven, waarbij 1 staat voor ‘helemaal mee oneens’ en 10 voor ‘helemaal mee eens’. De vragen werden door 1056 respondenten ingevuld. De meeste respondenten zijn van mening dat er genoeg speelplekken voor kinderen tot 12 jaar zijn (84% geeft hiervoor een 6 of hoger). Echter is de meerderheid het oneens met de stelling dat er voldoende voorzieningen voor jongeren vanaf 12 jaar zijn in de woonwijk. Hier geeft 55% een onvoldoende (5 of lager). Verder is 60% het eens met dat er genoeg voorzieningen voor volwassenen en ouderen zijn.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Er zijn in mijn woonwijk genoeg speelplekken voor kinderen (0-12 jaar)	3,4%	1,9%	2,5%	2,4%	6,8%	9,8%	21,9%	29,7%	12,7%	10,7%
Er zijn in mijn woonwijk genoeg voorzieningen voor jongeren (12-18 jaar)	10,1%	6%	9,7%	12,4%	16,3%	16,2%	13,8%	9,2%	3,2%	3,1%
Er zijn in mijn woonwijk genoeg voorzieningen voor volwassenen en ouderen	7,1%	4,3%	7,5%	7,5%	14%	19,6%	18,4%	14,6%	3,6%	3,5%

Mening jongeren

Deze vraag is tevens door 145 jongeren (27 jaar of jonger) ingevuld. Omdat bij deze vraag de mening van jongeren in het bijzonder relevant is, worden onderstaand de grafieken weergegeven.

Jongeren	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Er zijn in mijn woonwijk genoeg speelplekken voor kinderen (0-12 jaar)	1,4%	2,8%	2,8%	1,4%	9,7%	9%	21,4%	29%	13,1%	9,7%
Er zijn in mijn woonwijk genoeg voorzieningen voor jongeren (12-18 jaar)	7,6%	1,4%	6,9%	16,6%	17,2%	23,4%	14,5%	8,3%	3,5%	0,7%
Er zijn in mijn woonwijk genoeg voorzieningen voor volwassenen en ouderen	4,8%	6,2%	6,9%	7,6%	14,5%	15,9%	21,4%	16,6%	3,5%	2,8%

Zo'n 80% van de jongeren is van mening dat er genoeg speelplekken voor kinderen tot 12 jaar aanwezig zijn in de wijk. Echter geeft 68% van de jongeren de stelling of er genoeg voldoende voorzieningen voor jongeren tussen de 12 en 18 jaar een onvoldoende. Zij zijn dus van mening dat hier te weinig voorzieningen voor zijn. Daarnaast is maar 40% het eens met dat er genoeg voorzieningen voor volwassenen en ouderen zijn.

Vraag 4: Wat zie je als verbeterpunt wat betreft de voorzieningen voor spelen, bewegen en verblijven in jouw woonwijk?

51.6% van de respondenten gaf verbeterpunten te hebben voor de voorzieningen in de eigen woonwijk. Daarentegen hebben ruim 500 respondenten verbeterpunten benoemd.

Bijna 80 respondenten gaven aan de wens te hebben voor meer bankjes. Bankjes dienen als rustpunt tijdens het wandelen, bijvoorbeeld voor ouderen. Daarnaast stimuleren bankjes ontmoetingen.

*“Aantrekkelijke wandelroutes: paden door het groen, meer rustplekken (bankjes) aanbrenge
beweegroute.”*

Een aantal keren wordt de wens voor meer ontmoetingsplekken benoemd. Zowel voor ouderen of jongeren, als voor alle inwoners (van waaruit activiteiten worden georganiseerd). Daarnaast gaan een aantal reacties over de wens om de auto terug te dringen. Bijvoorbeeld met autovrije zones, een andere inrichting van de wijk of door huishoudens met meer dan één auto laten betalen.

“Inventariseer eerst in een wijk wat mensen willen en ga daarmee aan de slag. Niet zomaar doen waarvan de gemeente denkt dat het een top idee is.”

Voorzieningen jonge kinderen

De meeste respondenten vinden dat er genoeg voorzieningen zijn voor jonge kinderen. Wel wordt een aantal suggesties gegeven ter verbetering. Bijvoorbeeld, een natuurspeeltuin wordt meermaals benoemd als toevoeging voor de wijk. Op deze manier kunnen kinderen spelenderwijs kennismaken met de natuur. Ook wordt het uitbreiden van de speeltuinen een paar keer genoemd. Er zijn veel kleine speeltuintjes met kleine speeltoestellen. Per wijk één grotere, zodat meerdere kinderen tegelijk kunnen spelen, kan leuk zijn voor de interactie tussen kinderen.

“Kunstgras bij speelplekken vind ik persoonlijk echt niet kunnen in zo’n mooie groene wijk als Koningshof. De natuurlijke speeltoestellen zijn wel fijn!”

Voorzieningen oudere jeugd

Bijna 140 keer wordt benoemd er voor de oudere jeugd weinig te doen is.

“Hangjeugd wordt vaak als probleem gezien en benoemd. Zorg dan dat er wat te doen is voor ze! Ga in gesprek met jongeren, i.p.v. ze altijd overal weg te jagen. Geef ze voorlichting over hun zoi opruimen en maak samen met hen leuke plekken om te hangen. Zelf creëren zorgt voor meer verantwoordelijkheidsgevoel. Speeltuinen voor jongere kinderen zijn er genoeg. Het onderhoud/vervangen mag wel wat frequenter.”

Men mist een plek waar ze naartoe kunnen, zodat ze niet op straat gaan ‘hangen’. Er worden hiervoor meerdere suggesties gegeven, zoals een jongerenhonk, een jongerenwerker die jongeren stimuleert om iets anders te doen dan hangen of gamen (bijvoorbeeld spelletjes) of plekken waar ze kunnen bewegen, zoals meer voetbalveldjes, basketbalveld of tafeltennistafel. Bijna 50 respondenten benoemen de toevoeging van beweegtoestellen/ fitness parcours in de openlucht als een verrijking van de wijk. Een aantal keren wordt benoemd de jongeren te betrekken bij het bedenken van voorzieningen in de wijk.

“Iets voor de jeugd van 12 t/m 18 jaar. Aan onze kant in Delfgauw is er helemaal niets voor de jeugd. In Emerald is er een skatebaan. Echter spelen daar kleine kinderen van een jaar of 8-10 met stepjes en is geen ruimte om te skateboarden.”

Daarnaast wordt een aantal keer de suggestie gegeven om iets te creëren waarbij jongeren en ouderen bij elkaar komen. Bijvoorbeeld om samen in beweging te komen.

“Een plek waar jongeren en ouderen samen kunnen komen. Samen werken, elkaar kunnen helpen.”

Voorzieningen honden

Ook hier wordt een aantal keer benoemd dat voorzieningen voor honden missen. Denk aan een omheind losloopegebied en prullenbakken voor de hondendrollen. Ook wordt het toezicht op het opruimen van de hondenpoep door de baasjes een paar keer als aandachtspunt benoemd.

Onderhoud

Daarnaast gaan zo'n 25 opmerkingen over het onderhoud van voorzieningen. De meeste opmerkingen hebben betrekking op het beter onderhouden van de speeltuinen en het skatepark. Ook wordt het onderhoud van het openbaar groen, fiets- en wandelpaden en bankjes benoemd.

Er gaan zo'n 10 opmerkingen over het onderhoud van de stoepen. Op meerdere plekken krijg je verzakkingen en komen tegels omhoog. Ook dienen struiken en overhangende bomen gesnoeid te worden. Ten behoeve van de toegankelijkheid, juist voor mensen met een rolstoel en rollator, is het belangrijk dat de stoepen regelmatig onderhouden worden.

Er wordt opgemerkt dat voetgangers op bepaalde routes niet kunnen doorlopen, omdat de stoep zomaar ophoudt.

“Stoepen lopen niet in elkaar over. Je moet vaak rare omwegen nemen om van stoep naar stoep te komen. Ook hebben deze vaak geen (rolstoel)afhang.”

Mening jongeren

Er hebben 144 jongeren (27 jaar of jonger) verbeterpunten meegegeven. Ook zij benoemen meermaals dat er voor de oudere jeugd weinig te doen is. Zij benoemen zelf dat een plek om bij elkaar te komen, en eventueel samen in beweging te komen, gewenst is, zodat ze niet op straat gaan hangen. Ook een uitgaansplek voor 18+ (club of café) wordt benoemd. Benoemd wordt dat jongeren trekken anders richting de stad. Door meer te doen voor de oudere jeugd, kun je meer lokale betrokkenheid genereren.

Ruim 20 keer wordt de wens voor meer wandelpaden in de wijk benoemd.

Beantwoord door 1042 respondenten

Vraag 6: Welke activiteiten onderneem je in het groene buitengebied

De meeste respondenten wandelen of fietsen in het buitengebied.

Activiteit:	Percentage:
Wandelen	86,5%
Fietsen	78,5%
Hond uitlaten	27,5%
Hardlopen/joggen	24,9%
Een andere activiteit, namelijk:	10%
Paardensport/paardrijden	6,4%
Mountainbiken	3,7%
Geen van het bovenstaande	3,1%

Ruim 100 respondenten hebben aangegeven nog andere activiteiten te ondernemen. De meest genoemde activiteiten zijn skeeleren (22 reacties), genieten van de natuur/natuur ontdekken (20 reacties) en zwemmen (15 reacties). Andere activiteiten die genoemd worden zijn: vissen, vogels spotten, suppen, yoga, picknicken, bootcampen, longboarden, kanoën, rijden met de scootmobiel, motorrijden, huttenbouwen, steppen, kamperen, natuurfotografie beoefenen en zwerfvuil opruimen.

Beantwoord door 1032 respondenten

Vraag 7: Hoe vaak onderneem je deze activiteit(en)?

Inwoners maken veelvuldig gebruik van het buitengebied.

Bijna de helft van de respondenten stelt dit 3 keer per week

of vaker te doen.

Beantwoord door 1031 respondenten

Hoe vaak:	Percentage:
Ik onderneem geen activiteiten	3%
1 of 2 keer per week	37%
3 keer per week of vaker	48,4%
1 of 2 keer per maand	11,6 %

Vraag 8: Hoe tevreden ben je over het groen in het buitengebied?

Respondenten konden per stelling een rapportcijfer geven, waarbij 1 staat voor 'helemaal mee oneens' en 10 voor 'helemaal mee eens'.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Er is voldoende natuur aanwezig in het buitengebied	0,4%	0,7%	1,8%	1,5%	4,8%	8,8%	20,2%	37,7%	12,7%	11,6%
Het groen in het buitengebied is goed toegankelijk voor iedereen	0,6%	1,3%	1,1%	1,5%	5,4%	7,6%	20,9%	38,2%	13,2%	10,2%
Er zijn voldoende mogelijkheden om te recreëren in het groen in het buitengebied	0,7%	0,8%	2%	2,1%	7,4%	14,5%	23,9%	31,8%	9,7%	7,3%
Er is voldoende rust aanwezig in het groen in het buitengebied	1,1%	1,1%	2,8%	3,1%	8%	13,4%	21,1%	31,6%	10,5%	7,5%

Over het algemeen zijn de respondenten tevreden over het groen in het buitengebied. Zo'n 91% vindt dat er voldoende natuur aanwezig is in het buitengebied. Zij geven de stelling een 6 of hoger. Daarnaast vindt 90% dat het groen in het buitengebied genoeg toegankelijk is voor iedereen. Verder vindt 88% dat er voldoende mogelijkheid is om te recreëren. Ten slotte is 84% het eens met dat er voldoende rust aanwezig is in het buitengebied.

Beantwoord door 1017 respondenten

Vraag 9: Wat zie je als verbeterpunt voor het groen in het buitengebied

Iets meer dan de helft (54.8%) van de respondenten geeft aan geen verbeterpunten te hebben voor het buitengebied. De rest van de respondenten hebben wel verbeterpunten gegeven.

Bijna 400 respondenten hebben verbeterpunten meegegeven voor het groen in het buitengebied.

Voorzieningen in het buitengebied

Ook in het buitengebied wordt de wens geuit voor meer bankjes en afvalbakken. Meer dan 30 opmerkingen gaan over de wens voor meer bankjes om uit te kunnen rusten tijdens het wandelen. Verder gaan een aantal reacties over het onderhoud van de bankjes. Sommige bankjes zijn onbruikbaar, omdat het onkruid een meter hoog staat en je bijvoorbeeld met je voeten in de brandnetels komt.

“Opletten op het groen onderhoud bij de bankjes. Dat groeit soms dicht.”

Daarnaast gaan zo'n 20 opmerkingen over de wens voor meer afvalbakken in de hoop zwerfvuil tegen te gaan. Daarbij wordt ook het belang van het tijdig legen van de afvalbakken. Met name met warm weer, in verband met afvalzakken van hondenpoep.

“Vervuiling in de natuurgebieden buiten de bebouwde kom, zoals zwerfafval, met regelmaat weghalen. Afvalbakken plaatsen in het buitengebied en deze regelmatig legen want nu wordt er vaak afval gedumpt in deze gebieden. Als ik er loop en dat zie liggen, dan ruim ik het op. Maar afvalbakken zouden wel handig zijn op bepaalde plaatsen, zoals bijvoorbeeld bij picknickbanken.”

Er gaan 6 opmerkingen gaan over wens voor meer openbare toiletten in het buitengebied.

“Breng een aantal openbare toiletten aan. Ouderen moeten meer naar het toilet en dat dwingt hen nu tot wildplassen of niet te ver wandelen.”

Verder gaan een paar reacties over meer speeltoestellen voor kinderen in het buitengebied. Bijvoorbeeld bij de Dobbepas. Er worden voorstellen gedaan voor meer natuurlijke speelvoorzieningen, zoals boomstronken en andere klim- en klauterdingen, of een waterspeeltuin.

Ook wordt de wens voor iets van een horecagelegenheid een paar keer benoemd. Bijvoorbeeld een klein café of plek waar je een koffie to go kan halen.

Ten slotte benoemen een aantal respondenten dat een watertappunt om je fles bij te vullen als mooie aanvulling.

Blauwalg en wateractiviteiten

Ongeveer 20 reacties gaan erover dat het jammer is dat je in de zomer vaak niet kunt zwemmen bij de Dobbeplass of Delftse Hout, in verband met de blauwalg. Daarnaast gaan een paar opmerkingen over de wens voor meer wateractiviteiten. Bijvoorbeeld de mogelijkheid voor het uren van een bootje, waterfiets, paddleboard, etc.

“Weinig buitenwater om te zwemmen altijd blauwalg. Of spellingen met water. Een waterspeeltuin bij bijv. het zwembad zou gaaf zijn! Voor de jeugd.”

Verlichting fietspaden

Een paar reacties gaan over de wens voor meer verlichting, zodat er in de winter ook 's avonds gefietst of hardgelopen kan worden.

“Verlichting langs bepaalde routes om ook daar in de winter nog 's avonds te kunnen fietsen en hardlopen.”

Echter gaan ook een aantal opmerkingen over het beperken van straatverlichting om lichtvervuiling tegen te gaan. Een oplossing die aangedragen wordt zijn reflectieverlichtingen in de vloer van wandelpaden net zoals op fietspaden.

“Uitbreiden van de echt natuur en meer duisternis. Dus de lampen van de kassen moeten 's nachts uit of niet zichtbaar zijn. Straatverlichting kan diep in de nacht ook wel een tandje minder.”

Toegankelijkheid

Ongeveer 25 reacties gaan over het beter toegankelijk maken van de groengebieden, bijvoorbeeld voor mindervaliden. Daarbij gaan een paar opmerkingen over het op tijd maaien van de paden zodat ze toegankelijk blijven. Ook worden sommige paden modderpoelen als het heeft geregend. Een aantal opmerkingen gaan over meer parkeerplaatsen, zodat de gebieden toegankelijker worden om met de auto te komen. Ook wordt betere toegankelijkheid naar de groengebieden met het openbaar vervoer genoemd. Ten slotte benoemd iemand dat de overstaphekjes lastig te gebruiken zijn voor ouderen. Het zou beter zijn om hier bijvoorbeeld klaphekjes van te maken die vanzelf dichtvallen.

“Zorg dat ook mensen die gebruik moeten maken van hulpmiddelen kunnen genieten in de natuurgebieden. Denk aan de rollators en scootmobielen.”

De natuur

Zo'n 70 reacties gaan het groen. Daarbij uitten ongeveer 50 respondenten hun de wens voor meer groen, of op z'n minst het in stand houden van de huidige natuurgebieden.

“Meer echte natuur, geen truttige rechte paadjes, en niet meer bomen in een kaarsrecht rijtje plaatsen. Laat de natuur de natuur. Geen verharde wandelpaden ....”

Nog eens 20 reacties gaan over het belang van de diversiteit aan groen ten behoeve van de biodiversiteit.

“Meer diversiteit in begroeiing. Ik zie nu veel 'populieren, wilgen, riet, gras, brandnetels'. Alsof alles door dezelfde ontwerper is bedacht, beetje saaaai. Iconische landschapsverrijkende bomen. Vlindergebieden. Schaduwbomen voor vee!”

Ook wordt het belang van meer bomen voor schaduw (verkoeling) meermaals aangekaart. Daarbij geven ook zo'n 15 respondenten geven aan dat er te vol gebouwd wordt. Ze waarschuwen om de natuur niet te laten verdringen door woningbouw.

“De bouw stoppen. 5 jaar geleden liep ik vanuit Koningshof zo het groen in. Nu ben ik 20 min onderweg. Het doet pijn wat er allemaal al is verdwenen. Stop met bouwen.”

Hetzelfde geldt voor de balans tussen natuur en recreatie. Als er gekozen wordt voor recreatie, gaat dit ten koste van de natuur en rust.

“Ik vind ruimte voor de natuur belangrijker dan meer plek voor recreatie.”

Daarnaast gaan zo'n 10 reacties over het belang van het verbinden van natuurgebieden. Door te zorgen voor aaneengesloten gebieden voorkom je versnippering.

“Kwaliteit van het groen/flora: kwaliteit fauna is nu beperkt als gevolg van slechte (kwaliteit en kwantiteit) ecologische verbindingen.”

Groenonderhoud

Ook gaan veel opmerkingen over het onderhoud. Ongeveer 30 opmerkingen gaan over meer onderhoud, zoals meer maaien, opletten op grasaren, onderhouden van fiets- en wandelpaden, bij de bankjes, etc.

“Met groengebied Dobbeplass; meer lucht langs verschillende wandelpaden. Veel forser terugsnoeien van de Wilde Bramenstruiken. Deze overwoekeren grote delen van het groengebied. Sommige paden staan langdurig blank bij forse regenval. Graag egaliseren deze paden zodat er geen plassen ontstaan.”

Daarnaast wordt ook een paar keer benoemd dat de natuur juist meer haar gang gelaten mag worden. Dus dat er juist minder gemaaid en gesnoeid moet worden.

Honden

Veel opmerkingen gaan over honden. Er is enige wrijving merkbaar tussen hondenbezitters en niet-hondenbezitters. Ongeveer 15 reacties over de ergernis dat hondeneigenaren vaak de hondenpoep niet opruimen. Het plaatsen van meer afvalbakken of bordjes zou kunnen helpen.

Daarnaast gaan 35 opmerkingen over beter toezicht op loslopende honden. Er lopen veel honden in de buitengebieden. Ook op plekken waar het niet mag, lopen ze vaak los. Daarnaast is het op sommige plekken niet helder of het gebied een losloopgebied is. De borden vervagen, waardoor er onduidelijkheid ontstaat. Voor sommige wandelaars of handlopers, kan dit een gevoel van onveiligheid geven. Daarnaast lopen bij het hondenbos soms veel honden tegelijk met de uitlaatservices mee. Een aantal respondenten vragen of het mogelijk is om een limiet van het aantal honden per bedrijf in te stellen.

“Betere controle op loslopende honden. Er is een app van bewoners die elkaar waarschuwen voor controle. Als ik wandel zijn er altijd (grote) honden die loslopen, niet fijn voor m'n kinderen en andere dieren.”

Daarnaast zijn 25 reacties afkomstig van hondenliefhebbers die juist behoefte hebben aan meer plekken waar de hond los kan lopen. Ook wat meer plekken waar de hond kan zwemmen wordt een paar keer benoemd. Maar ook benadrukken een aantal van hun het belang van afscheiding bij losloopgebieden, zodat honden niet uit het gebied kunnen wegrennen.

“Dat ik bijna nergens meer los mijn hond los mag laten lopen. In het gebied bij scouting Nootdorp is het heel erg aan banden gelegd. Je ziet er nu niemand meer lopen in de gebieden waar honden aangeliend moeten zijn. Zonde dus van het groengebied. Daarnaast is de enige plas met GOED zwemwater daar verboden voor honden. Wel zie je er vissers met voedselrobots en die er een rotzooi achterlaten. Maar ik zou vanwege de natuur niet met mijn hond los mogen lopen in dat gebied. Alsof vissen zo’n natuurvriendelijke sport is. Volgens Staatsbosbeheer is het gebied zó de ingericht dat iedereen er gebruik van kan maken. Dan moeten er wel andere mensen gebruik van maken. Corona is voorbij, de wandelaars zijn verdwenen en wat overblijft zijn de hondeneigenaren die wèl in weer en wind gebruik maken en genieten van dit gebied. Echter, we kunnen slechts zigzaggen op het kleine rondje wat open is gesteld voor loslopende honden.
Bizar!!!!”

Rust

Verder gaan ongeveer 20 opmerkingen over het belang van rust in het buitengebied. Zowel voor de gebruikers van het natuurgebied is rust prettig, maar het is ook essentieel voor de flora en fauna. Voor de natuur is het beter om meer stiltegebieden te hebben.

In de zomer is het echter erg druk met recreanten. Daarnaast wordt meermaals de wens van het weren van motoren genoemd. Die hebben een negatief effect op de geluids- en luchtkwaliteit en zijn door snelheidsverschillen gevaarlijk voor andere gebruikers van de paden. Ook wordt gepleit om niet te veel mountainbiken en racefietsen te faciliteren, maar alleen op aangewezen zones. Verder wordt de overlast van evenementen in de zomer en van sportvelden (bijvoorbeeld door de feesten) als aandachtspunt genoemd. Ten slotte wordt opgemerkt dat er tussen november en half januari vaak vuurwerk afgestoken wordt door jongeren.

“Rekening houden met de toename van aantal bewoners wordt het erg druk met tegenstrijdige belangen tussen recreatie en natuur”

Paarden

Bijna 25 reacties gaan over paarden. Daarvan gaan een aantal opmerkingen over de overlast van paardenpoep. Bijvoorbeeld dat de paardenpoep op fietspaden, naast onhygiënisch ook gevaarlijk kan zijn (vreemde reflexen door ontwijken). Ook wordt de wens voor meer ruiterspaden en het goed onderhouden van de bestaande paden geuit. Ook wordt het belang van het houden van hond aan de lijn bij ruiterspaarden een paar keer benoemd.

“De ruiterspaden worden niet gebruikt door de ruiters omdat het zand te los is. Paarden lopen dus op de fietspaden, terwijl er stukken zijn waar voetgangers op het fietspad moeten lopen omdat er geen voetpad is. Zouden de slechte ruiterspaden geschikt gemaakt kunnen worden voor voetgangers?”

Mountainbikers

Ook over het thema mountainbiken zijn de meningen verdeeld. Ongeveer 15 reacties gaan over mountainbikepaden, waarvan de helft graag meer paden ziet, en de andere helft juist vindt dat mountainbiken niet overal gefaciliteerd moet worden.

“Meer ruimte voor de verschillende recreatie vormen. Er is momenteel geen ruimte voor MTB gebruik. Zodoende zitten de verschillende gebruikers elkaar in de weg.”

Kassen

Bijna 10 opmerkingen gaan over de vele kassen in de omgeving. De opmerkingen gaan zowel over de hoeveelheid kassen, die te veel grond in beslag nemen, als over de lichtvervuiling die het met zich meebrengt.

Gescheiden fiets- en wandelpaden

Bijna 20 respondenten benoemen dat de fiets- en wandelpaden soms beter gescheiden kunnen worden. Vaak is er maar één pad dat door iedereen gedeeld wordt. Dit zorgt ervoor dat het soms erg druk is met fietsers (incl. wielrenners en elektrische fietsers) en wandelaars met kinderen en/of hond. Daarnaast zijn de paden soms zo smal dat de fietser gehinderd wordt als de voetganger geen ruimte maakt.

“Er zijn geen wandelpaden. Meestal lopen we op fietspaden. Zorg er verder voor dat het gras niet te hoog is, mede in verband met teken!”

Mening jongeren

Ook zo'n 25 jongeren (27 jaar of jonger) hebben verbeterpunten meegegeven. Meermaals wordt het onderhoudt aangehaald. Een jongere geeft aan dat het natuurmanagement op veel plekken niet aanwezig lijkt te zijn. Ook de ruiter- en fietspaden moeten meer onderhouden worden. Verder wordt nog een aantal ideeën benoemd, zoals een aparte mountainbikeroute, een watertappunt bij De Dobbepas, meer picknickbankjes en een zwemstrandje zonder blauwalg.

Beantwoord door 825 respondenten

Vraag 10: Hoe tevreden ben je over de aandacht voor dieren en dierenwelzijn in de gemeente?

Respondenten konden per stelling een rapportcijfer geven, waarbij 1 staat voor 'helemaal mee oneens' en 10 voor 'helemaal mee eens'.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Er zijn voldoende voorzieningen en opvanglocaties voor huisdieren	2,9%	2,9%	3,7%	6,7%	20,8%	18,8%	18,4%	15,2%	4%	6,6%
Er is voldoende ruimte in de natuur en het groen voor dieren in het wild	3,1%	2,1%	4,2%	6,1%	13,7%	16,1%	23,2%	20%	5,6%	6,1%

Er is enige verdeeldheid te zien bij de stelling of er voldoende voorzieningen en opvanglocaties zijn. 63% vindt dat er voldoende voorzieningen en opvanglocaties zijn voor huisdieren. Zij geven de stelling een 6 of hoger. Echter bleek deze vraag lastig te beantwoorden voor mensen zonder huisdieren. Daarnaast is 71% van mening dat er voldoende ruimte in de natuur en het groen is voor dieren in het wild.

Beantwoord door 1008 respondenten

Vraag 11: Wat zie je als verbeterpunt voor dieren en dierenwelzijn?

61.7% van de respondenten geeft aan geen verbeterpunten te hebben voor dieren en dierenwelzijn in de gemeente. Bijna 400 respondenten hebben verbeterpunten meegegeven voor dieren en dierenwelzijn.

Voldoende diversiteit aan groen

Ruim 70 reacties gaan over het belang van genoeg groen. Om de wilde dieren die er nog wel zijn een kans te geven, zou niet al het groen moet wijken voor woningbouw. Niet alleen het belang van meer groen, maar ook diversiteit in groen wordt vaak onderstreept. Meer diversiteit komt de kansen van insecten en andere dieren ten goede. Ook wordt bijvoorbeeld gepleit voor betere groen/blauwe verbindingen met andere natuurgebieden. Groen niet laten wijken voor woningbouw.

“Meer diversiteit in beplanting zal de diversiteit en voortplantingskansen van dieren en insecten ten goede komen. Dus ook hier weer veel meer diverse bloeiende beplanting.”

Ruimte voor de hond

Ruim 70 opmerkingen gaan over meer ruimte om met de hond te komen. Veel opmerkingen hiervan gaan over losloopgebieden, zowel omheinde losloop veldjes in de wijk als losloopgebieden in het buitengebied.

“Speelplek voor honden in de wijken. Een omheind veldje. Niet voor iedereen is het weggelegd om bijvoorbeeld naar de Groenzoom of Dobbepas te gaan. Bij ons in de wijk is een speelveldje, maar niet omheind en veel te klein!!”

Ook wordt een paar keer benoemd dat het goed zou zijn om een speciaal gebied te hebben waar de uitlaatservices met hun groepen honden kunnen komen. Ook geven een paar respondenten aan strenger toezicht te willen op loslopende honden.

“Speciale velden waar de uitlaatservices hun vele honden kunnen uitlaten, zodat ik rustig kan wandelen met mijn kleine hondje.”

Een aantal hondeneigenaren merkt op dat het soms onduidelijk is waar je met de hond los mag lopen. Belangrijk om dit goed aan te geven, zowel voor de wandeleigenaren als voor de wandelaars zonder hond.

“Als hondeneigenaar vind ik het in de Delftse Hout onduidelijk waar ik niet met mijn hond mag lopen. Van één kant van het wandelpad is het toegestaan, maar van de andere kant van hetzelfde wandelpad staat er niks. Hoe kan ik dat dan weten? De borden zijn op sommige plekken onduidelijk geschreven.”

Dieren in het wild

Ruim 60 opmerkingen gaan over meer ruimte voor de dieren in het wild. Bijvoorbeeld door gebieden aan elkaar te koppelen, zodat dieren kunnen migreren. Ook wordt minder volbouwen ten behoeve van het behoud van de leefomgeving van wilde dieren meermaals benoemd.

“Aandacht voor dieren, dat is zeker heel belangrijk. Alles wordt volgebouwd en we nemen veel ruimte af van de dieren. Op een stuk waar eerst de ganzen en andere vogels zonder overlast konden leven, staat nu een woonwijk. Die dieren hebben daar niks aan. In de tuinen van nieuwbouwhuizen staat vaak al een schutting. Waarom wordt er geen groen neergezet? Een haag of bij aankoop van een huis een boom naar keuze erbij? Onder de meeste schuttingen kunnen geen egels door, maar ze wonen hier wel veel. Ook aan stenen tuinen hebben deze dieren niks. Er zijn hele grote grasvelden. Dit staat wel mooi, maar een hoop dieren hebben hier niets aan. Er moeten meer struiken tussenkomen, waar ze zich kunnen verstoppen. Het is wel heel fijn dat er langs de slootkant minder gemaaid wordt. De eenden kunnen zich goed verstoppen in het overhangende gras.”

Zorg ook voldoende plekken waar wilde dieren in rust kunnen leven, zonder dat ze gestoord worden door recreanten. Organiseer dus bij voorkeur ook geen grootschalige evenementen in natuurgebieden. Ook wordt bijvoorbeeld het strenger handhaven van honden aan de lijn houden en vuurwerk afsteken in gebieden met veel vogels benoemd.

Ook op kleinere schaal wordt meerdere keren het belang van het behoud van groen in de wijk onderstreept, ten behoeve van egels, padden, vogels en insecten. Ook het plaatsen van bijen- en insectenhotels en nestkasten voor vogels in de wijk wordt een paar keer benoemd.

Ook is het belangrijk om oog te hebben voor wilde dieren bij het onderhoud van groen. Dus groen aanplanten waar vlinders en bijen baat bij hebben. Geen groen ruimen tijdens de winterslaap van egels.

Opvang locaties dieren

Bijna 30 opmerkingen gaan over meer gecertificeerde opvanglocaties voor huisdieren. De ervaring is dat met name in vakantietijd de dierenpensions vaak vol zitten. Daarnaast wordt ongeveer 15 keer gesproken over het belang van het realiseren van een goede opvangplek in de gemeente voor de opvang van gewonde wilde dieren.

“Opvang voor dieren (wild of tam) is zeer nodig. Daarnaast, ik zou daar graag een actievere opstelling zien. Veel gebieden zijn te vrij toegankelijk voor mensen en hun dieren (m.n. honden). Zeker in broedtijd zou het beter zijn om delen af te sluiten, omdat handhaving niet mogelijk blijkt. Men hoeft niet overal te kunnen komen. Zo maak je rustgebiedjes, die ook in de winter nodig zijn.”

Overlast uitwerpselen

Zo'n 25 opmerkingen gaan over de overlast van uitwerpselen van honden, katten, ganzen en paarden. Het is van belang dat hondeneigenaren de hondensoep opruimen. Dat wordt nu te weinig gedaan. Naast handhaving, helpt het om veel prullenbakken met poepzakjes te plaatsen. Daarnaast lopen er veel katten buiten, zij poepen vervolgens in andermans tuinen. Ook wordt de overlast van ganzenpoep in de wijken een aantal keren benoemd. Ten slotte wordt gesteld dat het belangrijk is dat paarden niet op de fietspaden lopen en poepen. Bij nat weer kan het gevaarlijk glibberig worden.

Dieren in de wijk

Ook gaan veel opmerkingen over de dieren in de wijk. Inwoners moeten zich bewust worden van wat ze kunnen doen voor het wild in de bebouwde kom. Bijvoorbeeld zorgen voor voldoende schuilplaatsen voor egels, nestkasten voor vogels en beplanting met voedsel voor insecten en vogels, in plaats van monocultuur en grote grasvelden. Hier ligt niet alleen een verantwoordelijkheid bij de gemeente, maar wordt ook veel het vergroten van de bewustwording van inwoners over wat zij kunnen doen benoemd.

“Inwoners moeten bewust worden van wat ze kunnen doen voor wild in de bebouwde kom. Bij ons in de tuin komt zo nu en dan een egel en veel vogels, maar burens hebben hun tuin veel minder groen ingericht. Daarnaast denk ik dat de natuur niet echt de ruimte krijgt in de buitengebieden. Deze worden te veel gebruikt door recreanten en het groen is redelijk eentonig.”

Ganzenpopulatie

Opvallend veel reacties (45) gaan over de ganzenpopulatie. Enerzijds zijn inwoners van mening dat de ganzenpopulatie beheerst moet worden omdat er overlast ervaren wordt in de wijk. Anderzijds vinden inwoners dat er gestopt moet worden met de jacht op ganzen, maar dat er naar andere oplossingen gezocht moet worden om overlast tegen te gaan. De ganzen kunnen er niks aan doen dat de mens hun leefgebied volbouwt.

“Iets doen aan de overlast van ganzen en zwanen. Door de noodzakelijke woningbouw merk je dat er enorme hoeveelheden ganzen de woonwijk in gaan. Deze zorgen voor overlast. Daar kunnen de ganzen overigens niets aan doen. Groene bufferzone aanleggen voor deze beesten.”

Overlast katten

Ongeveer 15 reacties gaan over de overlast van katten. Zowel de uitwerpselen in andermans tuin, als het effect van de kat op de biodiversiteit. Katten vangen veel muizen, vogels en kikkers. Oplossingen die aangedragen worden zijn bijvoorbeeld het invoeren van kattenbelasting en het binnenhouden van katten in de nacht tijdens broedtijd.

“Er zijn enorm veel katten die door de eigenaren buiten los worden gelaten. Zij graven in (andermans) tuinen en vangen veel vogels, muisjes en kikkers. Ik verbaas mij er altijd mar weer over waarom de hondeneigenaar wel verantwoordelijk wordt gehouden voor het gedrag van zijn hond, maar de katteneigenaar totaal niet. Waarom worden geen inspanningen geleverd om het effect van katten op vogels te verminderen, zoals het stimuleren van verantwoordelijk katteneigenaarschap en het gebruik van kattenhalsbanden met belletjes om vogels te waarschuwen voor naderende kattengevaar.”

Vee dieren

Ook gaan een aantal opmerkingen over vee. Bijvoorbeeld het gebruik van schapen bij groenonderhoud.

“De schapen met de herder mogen op meer plekken in de gemeenten grazen. Het is een mooi gezicht en het is goed voor de natuur. In het wandelgebied bij de molen in Nootdorp staan heel veel brandnetels, dat is een ongezellig gezicht. Kunnen de schapen daar niet een poosje staan? Als de brandnetels weg zijn kunnen daar bloemen worden gezaaid, een veel mooier aangezicht voor de wandelpaden en hun wandelaars.”

Daarnaast gaan de meeste opmerkingen (10) betreffende vee over het creëren van voldoende schuil/schaduwmogelijkheden in weilanden. Er zijn nog veel weiden met dieren die geen schuilplaats hebben.

“Op de weilanden zie ik zelden schuilplaatsen voor dieren. Die kunnen dus niet kiezen om niet in de zon te staan. Ook niet met 30 graden. Sowieso vindt ik dat vee dieren veel meer bewegingsruimte horen te hebben en niet in een stal horen te staan de hele dag.”

Mening jongeren

Ook 32 jongeren (27 jaar of jonger) hebben hun verbeterpunten aan de gemeente meegegeven. De helft daarvan benoemt de wens voor meer losloopgebieden voor honden. Ook meer opvanglocaties voor dieren wordt een aantal keer benoemd.

Beantwoord door 1007 respondenten

bezoek Oranjeplein 1, 2641 EZ Pijnacker

post Postbus 1, 2640 AA Pijnacker

telefoon 14 015

e-mail info@pijnacker-nootdorp.nl

internet www.pijnacker-nootdorp.nl